

ÖĞRETİM YÖNTEM ve TEKNİKLERİ

ÖĞRETİM İLKELERİ

- Hedefe görelilik
- Öğrenmeye göre olma
- Bilinenden bilinmeyeine ilerleme
- Somuttan soyuta ilerleme
- Basitten karmaşığa ilerleme
- Yakından uzağa gitme
- Açıklık(ayanlilik)
- Etkin katılım(aktivite)
- Ekonomiklik(tasaruf)
- Yaşama yakınlık(hayatilik)
- Bütünlük
- Aktüalite(güncellik)
- Otoriteye itaat ve özgürlük
- Bilginin güvence altına alınması

ÖĞRETİM STRATEJİLERİ

SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM

- Ausubel ileri sürmüştür.
- Düzeneilmiş bilginin aktarılması, kavram ilke ve genellemenin açıklanmasında kullanılır.
- Bilşel öğrenme kuramına dayalıdır ve anlamlı öğrenmeyi savunur.
- **Bilgi düzeyi** hedeflerde, ön öğrenmeler eksik olduğunda kullanılır.
- Bilgiler **tümdengelim** şeklinde sunulur. Önce genel kavram ve ilkeler, sonra bol örnekler sunulur. (**Kural-örnek yöntemi**)
- Öğretmen-öğrenci arasında yoğun bir etkileşim vardır.
- **Üç aşaması vardır:**
 - Ön organize edicilerin sunulması
 - Yeni konunun sunulması
 - Bilşel örgütlemenin güçlendirilmesi

BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM:

- Bruner ileri sürmüştür.
- Belirli yaşıntılar sağlanarak ilke ve genellemeler öğrencinin kendisinin ulaşması, yani **keşfetmesi** amaçlanır.
- **Kavrama ve daha üst** düzey hedeflerde kullanılır.
- Öğrenci bilgiyi **tümevarım** yoluyla keşfeder (**Örnek-kural y.**)
- Uzun zaman gerektirir, kalabalık gruplarda uygulanması zordur.
- **Aşamaları şunlardır:**
 - Öğretmen örnek sunar, öğrenci örneği tanımlar.
 - Öğretmen ek örnekler sunar, öğrenci ek örnekleri tanımlar, önküleri ilişkilendirir.
 - Öğretmen ek örnekler ve örnek olmayan durumlar sunar.
 - Öğrenci örnekleri karşılaştırır, örnek olmayanları belirler.
 - Öğrenci örnekleri ilişkilendirir ve yorumlar.
 - Öğrenci ilke ve genellemelere ulaşır.
 - Öğrenci yeni örnekler verir.

ARAŞTIRMA-İNCELEME YOLUYLA ÖĞRETİM:

- J.Dewey ileri sürmüştür.
- **Uygulama ve daha üst** düzey hedeflerde kullanılır.
- Öğrencilerin gerçek yaşamla ilgili sorunlar üzerinde bilimsel **problem çözme** aşamaları kullanmalarını amaçlanır.
- **Aşamaları şunlardır:**
 - Problem farkına varma ve onu sınırlama
 - Çözümü ilgili kaynakları tarama ve bilgi toplama
 - Problemin çözümü için denemeler kurma
 - Uygun araçları hazırlama, veri toplama ve organize etme
 - Denemeleri test etme
 - Çözümü ulaşma

Kavram Haritaları

Öğretilecek kavramların ve kavramlar arası ilişkilerin görselleştirildiği, sınıflandırıldığı bir semadır. Öğrenilecek bilgiyi daha açık ve somut hale getirmeye sağlar.

-Örnekler: Ortada genel kavram, çevresinde özel kavramlar yer alır.

-Hiyerarşik harita: Kavramlar genelden öze doğru sıralanır.

-Zincir harita: Bir olayın oluşum aşamaları veya işlem basamaklarını gösterir.

-Balık kılıcı diyagram: Problemi analiz ederken neden-sonuç bağı kurmayı, sorunun nedenlerini ve alt nedenlerini görmeyi sağlar.

Zihin Haritaları

Genellikle not almak ve yaratıcı düşünciyi geliştirmek amacıyla kullanılır. Bilgiyi alma, saklama ve hatırlamada etkilidir. Resimler, kelimeler, diyagramlar yer aldığı için bilgiye görsellik ve somutluk kazandırır.

ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

ANLATIM(Taktir):

Bilgilerin öğretmen tarafından sözel olarak öğrenciye aktarılmasıdır. Grup kalabalık, süre az ve konu çoksa kullanılır. Organize bilgi aktarmada ve karmaşık konuların öğretiminde etkilidir. Bilgi düzeyi hedefler kazandırır.

TARTIŞMA:

Öğrencileri düşünmeye yönlentmek, farklı görüşleri açığa çıkarmak, bilgileri pekiştirmek için kullanılır. Bilşel becerilerle birlikte duyuşsal özellikler ve iletişim becerisi kazandırır.

Tartışma yönteminde kullanılan bazı teknikler şunlardır:

Münazara: Bir jüri karşısında iki grubun, önceden belirlenmiş herhangi bir konu hakkındaki zıt görüşleri savunmalarıdır.

Panel: Bir başkan ve 3-5 kişiden oluşan uzmanlar grubunun, dinleyiciler karşısında, ilgi çekici bir konudaki düşüncelerini, konunun farklı boyutlarını değişik açılarından sunmalarıdır.

Forum: Farklı görüşlere sahip kişiler bir konudaki sorunları tartışarak bir sonuca varmayı amaçladıkları süreçtir. İzleyiciler de baştan itibaren görüş belirtir, soru sorabilir.

Kollegyum: Biri uzman, diğeri öğrencilerden oluşan iki grup vardır. Öğrenciler uzman grubuna soru yönelir.

Zıt Panel: İşlenen konuları tekrar etmek, öğrencilerin konuya ilgisini devam ettirmek için sınıf içi gruba bölünür. Bir grup soru sorar, diğeri cevaplar. Sonra roller değişir.

Sempozium(Bilgi şöleni): Öğrenci veya dinleyici grubu karşısında bilimsel veya duyuşsal ağırlık taşıyan bir konunun uzmanlar tarafından tartışılmasıdır. Sempozyum sonunda tebliğ dağıtılır. Dinleyicilerde bilimsel ilgi uyandırır.

Açık Oturum: Güncel ve geniş kitleleri ilgilendiren konuların herkesin izleyebileceği şekilde tartışılmasıdır. Belirlenen konuda farklı görüşlere sahip kişiler karşılıklı etkileşim içinde defalarca söz alır. Konunun tarafsızca sorgulanmasını sağlar.

Seminer: Alanında uzman kişilerin, belli bir konuya ilişkin, özel bir kitleye sunu yapmasıdır. Hizmet içi eğitim seminerleri gibi. Bazen öğrencilerden, yapmış oldukları bilimsel çalışmalar dinleyiciler karşısında sunulması istenebilir.

Brifing: Üst bir yetkiliye çeşitli araç-gereçler kullanarak özet bilgileri verilesidir. Bir konunun ayrıntıları veya bir kurumun işleyişi hakkında ilgililere bilgi vermek için.

ÖRNEK OLAY:

Gerçek hayatta karşılaşılan veya karşılaşılmaya muhtemel olan sorunu bir durumun sınıf ortamında tartışarak çözüm bulunmasıdır. Öğrenci seviyesine uygun, ilgi çekici ve farklı çözümlere ulaşmayı gerektiren problemler seçilmelidir.

GÖSTERİP YAPTIRMA:

Bir konuya ilişkin bilgilerin açıklanması ve bilgilerin beceriye dönüştürülmesi, bir işin nasıl yapılacağını öğrenciye kazandırılmasını amaçlar. Uygulama düzeyinde ve psikomotor becerilerin, yaparak-yaşayarak öğrenilmesini sağlar.

PROBLEM ÇÖZME:

Gerçek yaşamda karşılaşılan problemlere ilişkin bilimsel çözümler üretmeye yarar. Üst düzey düşünme, karar verme, yaratıcı düşünme gibi beceriler kazandırır. Bilimsel problem aşamaları kullanılır. Farklı çözümlere ulaşılması amaçlanır.

BİREYSEL ÇALIŞMA:

Öğrenci merkezlidir ve öğrenme sürecini öğrencinin kendisine göre düzenleme fırsatı verir. Öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri dikkate alınır. Hızlı ve yavaş öğrenen öğrencilere yöneliktir. Sosyalleşmeye azaltır.

GRUPLA ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

Beyin Fırtınası:

Kısa sürede, **çok sayıda fikir üretmek** ve sorunlara orijinal çözümler bulmak, öğrencilerin **yaratıcılıklarını**, problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirmek için kullanılır.

Mikro Öğretim:

Öğretmen adaylarının eğitiminde, öğretmenlik uygulamasının videoya kaydedildiği, kayıtların birlikte değerlendirildiği, değerlendirilmeye göre öğretmen adayına dönüt verildiği, öğretmenin adayının dersi tekrar sunduğu tekniktir.

Gösterip-Yaptırma Yönteminin "göstermek" kısmını içerir.

Benzetim(Simülasyon):

Öğrenciyi gerçek ortamda ve gerçek araçlarla yetiştirmenin güç ve tehlikeli veya maliyetin yüksek olduğu durumlarda kullanılan bir tekniktir. (**Tatbikat**) Model, maket veya sanal ortamda yapılabilir.

Altı Şekaplı Düşünme:

Bireylerin düşünme becerilerini geliştirmek, bir konuya ilişkin **farklı bakış açısı kazandırmak** ve yaratıcılığı geliştirmek için kullanılır. Bireylere nasıl düşümleri gerektiğini, herhangi bir **karar almada önce** olaya farklı açılarından bakabilmeyi öğretir.

Soru-Cevap:

Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirir, konuşma alışkanlığı kazandırır, dikkat çeker. Her derste, her yaş seviyesinde kullanılabilir.

Drama:

Öğrencilerin hangi durumda, nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmelerini, bilgileri oyunla kazandırmaları sağlar. (canlandırMA)

Rol Oynama:

Öğrencilerin kendi duygu ve düşüncelerini başka bir kişiliğe girerek ifade etmelerini sağlar. **Empati** becerisi kazandırır.

Görüş Geliştirme:

İçerideki belirgin değişiklik veya zıtlıklar bulunan konuları öğretmek; öğrencilere **değirmeye açıklık** kazandırmak amacıyla kullanılır. Birey, diğeri kişilerden yararlanarak **görüşlerini geliştirir veya değiştirir** ya da karşı çıktığı görüşü benimsen hale gelir.

İstasyon:

Herhangi bir konuda belirli aşamalardan geçerek ve etkinlikleri tamamlayıp sürdürerek grupların bir görüş veya ürün oluşturmalarını sağlar. İşbirliği yapma, yaratıcı düşünciyi geliştirme, **başlanmış bir işe katkı sağlama**, yarım kalan işi tamamlama, kurallara uyma becerileri geliştirir.

Konuşma Halkası:

Duyuşsal alanda farkın görmeyi, **farklı görüşlere saygı** duymayı kazandırır. **Empati** becerisi kazandırır.

Eğitsel Oyun:

Öğrenilen **bilgilerin pekiştirilmesini**, **rahat ve neşeli bir ortamda** tekrar edilmesini sağlar. Sınıf içi çalışmalara değişiklik getirir. Öğrencilerin bilşel, duyuşsal, devinşel, sosyal ve psikolojik yönden gelişimlerini destekler.

Analoji:

Bilinen bir varlık veya olaydan hareketle, bilinmeyen ancak benzer olan başka bir varlık veya olayı anlamaya çalışmaktır. **Bililmeyeni, benzeri olan bilinenle açıklamaktır.**

Kartopu:

Öğrencinin bir **problemi önce tek başına düşünmesi**, daha sonra **iki öğrenci** bir arada görüşlerini tartışması, **dörtü grupta** bu görüşlerin karşılaştırılması, **sektör** gruplarda tartışılıp karara varılması ve görüşlerin sınıfa sunulmasını kapsar. (1-2-4-8)

Bilşel Çarkılek:

Öğrencinin bir uzman gözleyerek başladığı ve uzmanın **giderek azalan desteği** ile o işi kendi başına, hatta kendi biçiminde yapma durumuna geldiği öğrenme sürecidir.

DÜŞÜNME ÇEŞİTLERİ

-Yaratıcı Düşünme: Yeni, **orijinal**, sıra dışı, alternatif fikirler geliştirmeye amaçlar. Hayal gücü geliştirilmeli, riske girmeye, denemeler yapmaya, farklı etkinliklere fırsatlar verilmelidir.

-Eleştirel Düşünme: Bilgilerin **kaynağını** sorgulamayı, önyargılardan sıyrılmayı, tutarlı olmayı gerektirir. Demokratik ortam sağlanmalı, tarafsız olunmalıdır.

-Yansıtıcı Düşünme: Öğrendiği bilgileri yaşama aktarmayı, **deneyimlerinden ders almayı**, değişime ve gelişmeye açık olmayı içerir. Planlı olmayı ve sorumluluk almayı gerektirir.

-Metabilşel Düşünme: Bireyin kendi düşümleri hakkında düşünmesi, **kendi düşünme ve öğrenme süreçlerinin farkında olması**, bu süreçleri kontrol edebilmesidir.

-Analitik Düşünme: Olayların analiz edilerek anlaşılmasını, neden-sonuç ilişkisi kurulmasını sağlar.

BİREYSEL ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

Bireyselleştirilmiş Öğretim:

Öğrenciler arasındaki bireysel farklardan dolayı, öğretmenin öğrencilerin özelliklerine göre 3-4 kişilik **homojen gruplar** oluşturulması ve etkinlikleri buna göre planlanmalıdır.

Programlı Öğretim:

Davranışçı öğrenmeye dayalıdır. Öğretilecek bilgiler aşamalı olarak ve öğrencilerin hızına göre kazandırılır, yanlışlar düzeltilir, doğrular pekiştirilir. Bir bilgi birimi öğrenmeden diğere geçilmez. **KKEBBAP** ilkelerine dayalıdır.

Bilgisayar Destekli Öğretim:

Öğrenci, bilgisayarla etkileşerek öğrenir. İlgili çekicidir, bilgisi somutlaştırır, birden çok duyuya hitap eder, ancak sosyalleşmeye azaltır. Öğrenci bilgiyi keşfetmeli, olduğu gibi kabul etmemelidir. Bu teknik öğretmenin sorumluluklarını daha da artırmıştır.

Tutor Destekli Öğretim:

Öğrenme güçlüğü çekilen konuların öğrenilmesine katkıda bulunan bir tekniktir. Öğrenciyi yanlışlarını ve eksiklerini gösterecek kişiyi tutor denir. **Konuyu iyi bilen üst sınıftan bir öğrencinin alt sınıftaki bir öğrenciyi yapacağı yardımda tutarak destekli eğitimidir.**

SINIF DIŞI ÖĞRETİM TEKNİKLERİ:

Öğrencilerin sosyalleşmesinde ve topluma katılımda etkilidir. Öğrenciler bireysel veya grup olarak katılırlar.

Gezi:

Sınıfta öğrenilen bilgilerin gerçek yaşamla bağlantısını kurmak amacıyla yapılan planlı ziyaretlerdir. İlk kaynaktan bilgi edinmeyi sağlar. Bilşel, duyuşsal ve devinşel davranışları kazandırır. Geziden önce iyi bir plan yapmalı ve gezi sırasında ve sonunda değerlendirmeye yapılmalıdır.

Gözlem:

Sistemati olarak doğal veya toplumsal olguları inceleme, verileri kaydedip bir yargıya varma sürecidir. Gözlemin sistemi olması ve belirli bir gözlem formuna göre yapılması öğrencilere bilimsel tutum kazandırır. Gözlem rapor edilmeli, sınıfa sunulmalı ve tartışılmalıdır.

Ev Ödevi:

Öğrencilerin derse hazırlanmalarını veya derste öğrendikleri bilgileri pekiştirmelerini sağlar. Bağımsız çalışma alışkanlığı ve sorumluluk duygusu geliştirir. Ödevler eğitsel değer taşımalı ve öğrencilerin yapamayacakları etkinlikler ödev olarak verilmemelidir. Ödevler mutlaka kontrol edilmelidir.

Görüşme:

Bir konu ya da soruna ilişkin olarak ilgili kişilerin veya uzmanların duygu ve düşüncelerini alma işidir. Sosyalleştirir.

Sergi:

Bir konunun tanıtılması veya bir öğretim etkinliğinin başkalarına duyurulması amacıyla düzenlenen ve görme yoluyla öğrenme sağlayan bir tekniktir. Doğal, toplumsal ve kültürel ürünlerin bilgi ve beceri elde etmek için sunulmasını kapsar. Öğrenciler ürünleri hazırlarken veya inceleyen öğrenme imkânı bulurlar. Yaratıcılık, estetik duygu, birlikte çalışma gibi özellikler kazandırır.

ÖĞRETME-ÖĞRENME MODELLERİ(Yaklaşımları):

Tam Öğrenme:

Bloom tarafından ileri sürülmüştür. Ön koşul bilgi eksikliği giderildiğinde, ihtiyaç duyulan ek zaman verildiğinde ve nitelikli öğretim hizmeti sunulduğunda herkes her şeyi öğrenebilir. Tüm sınıfın toplu olarak ilerlemesini ve bireysel farkların etkisi azaltmayı amaçlar. 3 değişkeni vardır:

- Öğrenci Nitelikleri:** Bilşel giriş davranışları + Duyuşsal giriş özellikli (ilgi, tutum, özgevin)
- Öğretim Hizmeti:** İpuccı, dönüt, düzeltme, pekiştirme, etkin katılım.
- Öğrenme Ürünleri:** Süreci sonunda ortaya çıkan bilşel ve duyuşsal kazanımlar.

Yapılandırılmacı:

Geleneksel öğretime karşıdır. Yeni bilgiler önceki bilgiler üzerine inşa edilir. Özel bilgi vardır. Öğrenci, süreçte aktif olarak katılır, birincil kaynak ve deneyimleriyle bilgi elde etmeli, bilgiyi yeniden oluşturmalıdır. Değerlendirmede süreç dikkate alınır.

SE Modeli:

Yapılandırılmacı yaklaşımın öğretim uygulamalarını en iyi yanıştan öğrenme planıdır. **Giriş**(Öğrenciyi ilgi çekici, merak uyandırıcı sorular yöneltilir.), **Keşfetme**(Tahminler test edilir, çözüme ulaşılır.), **Açıklama**(İlke ve genellemelere ulaşılır.), **Derinleştirme**(Bilgiler yeni durumlara uygulanır, yeni bilgilere ulaşılır.), **Değerlendirme**(Öğrenci kazanımları değerlendirilir.)

İşbirlikli (Kubaşık) Öğrenme:

Vygotsky ve Dewey ileri sürmüştür. Öğrencilerin küçük gruplar oluşturarak, ortak bir amaç doğrultusunda (bir problemi çözmek ya da görevi yerine getirmek üzere) birlikte çalışma yoluyla bir konuyu öğrenmelerini amaçlar. Öğrenciler olumlu bağımlılık ve bireysel sorumluluk kazanırlar. Heterojen gruplar oluşturulmalı ve küme biçiminde oluşturulmalıdır. Bir duyusu kazandırır.

Proje Temelli Öğrenme:

Dewey, Kilpatrick ve Bruner ileri sürmüştür. Öğrencilerin bireysel veya küçük gruplar halinde, gerçek yaşamda karşılaşılan problemleri sahip oldukları yaratıcılık ve hayal gücü çerçevesinde, disiplinler arası bağlantılar kurarak çözümlerlerini ve kendilerine özgü bir **ürün**(rapor) ortaya koymalarını ve **sunmalarını** amaçlar. Sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalar gerçekleştirilir. Ürün ve süreç değerlendirilir.

Okulda Öğrenme:

Carroll ileri sürmüştür. "Öğrenemeyen öğrenci yoktur, ilmi yavaş öğrenen öğrenci vardır." Modelin belirleyici değişkeni **zaman**dır. Öğrenme düzeyi, öğrenme için harcama zamanının öğrenme için gereken zamana oranıdır. Modelin değişkenleri:

***Yetenek**(Öğrencinin ihtiyaç duyduğu zaman), ***Öğretimden Yararlanma Yeteneği** (Ön koşul öğrenmelere sahip olma), ***Sebat**(Öğrencinin güdülenmiş olarak harcadığı zaman), ***Fırsat** (Öğrenciye sunulan zaman), ***Öğretimin Niteliği**(Öğretim sürecinin ek zaman gerektirmemesi)

Öğretim Durumları Modeli:

Gagne ileri sürmüştür. Öğrenme beyinde gerçekleşir ve gözlenebilen davranışlarla anlaşılır. 5 tür **öğrenme ürünü** vardır: Sözel bilgi, Zihinsel Beceri, Bilşel Strateji, Tutumlar ve Psikomotor Beceriler. (Zihinsel beceriler basitten karmaşığa doğru 5'e ayrılır: Ayırt etme, Somut Kavramlar, Tanımlanmış Kavramlar, İlke ve kurallar, Problem çözme)

Etkili Öğretim Modeli:

Slavin ileri sürmüştür. Etkili bir öğretim iyi bir öğretim hizmetiyse gerçekleşir. 4 değişkeni vardır:

- Öğretimin Niteliği:** Öğrenciye sunulan bilgiler sistemi ve önküleri ilişkili olmalı.
- Öğretim Düzeyini Uygun Hale Getirme:** Öğrenme birimleri öğrenci seviyesine uygun hale getirilmeli, önküşel bilgilerdeki eksikler tamamlanmalıdır.
- Tesvik Etme:** Öğrenci güdülenmeli ve ödüllendirme yapılmalıdır.
- Zaman:** Öğrenciye ihtiyaç duyulan zaman verilmelidir.

Etkin(Aktif) Öğrenme Modeli:

Bireyin öğrenmesinden kendisinin sorumlu olduğu, bireye karar alma ve uygulama fırsatının verildiği, öğrenme sürecine aktif olarak katıldığı öğrenme modelidir. Bu amaçla bireylere okuma, yazma, konuşma, tartışma, yaşıntılarla bağlantı kurma, bilgileri günlük yaşama uygulama ve problem çözme işlemlerini kendi kendilerine uygulama olanağı verilmelidir. Güven, Enerji, Özdenetim, Gruba Ait Olma ve Duyarlılık ilkelerine dayalıdır.

Çoklu Zeka Kuramı:

Gardner tarafından geliştirilmiştir. Zeka, bir veya daha fazla kültürel yapıda değeri olan bir ürüne şekil verme veya problemleri çözüme yeteneğidir. Öğrenme sürecinde her zeka alanının belirli alanlarda kullanılmasını gerekir. İnsan zekası çok boyutlu ve geliştirilebilir. Türleri: Dilsel-Sözel / Mantık-Matematiksel / Bedensel-Kinestetik / Müzikal-Ritmik / Görsel-Uzamsal / Doğacı / Toplumsal-Sosyal / Özdenetim-Bireysel.

Beyin Temelli Öğrenme:

Caine ve Hebb ileri sürmüştür. Beynin işlev ve yapısını anlayarak öğrenmeyi en üst seviye çıkarmayı amaçlar. Her beyin tekni ve öğrencinin öğrenme yaşıntılarını etkin katılımını amaçlar. Öğrenme fizyolojik bir olaydır. Beyni etkileyen stres, beslenme, yaş, motivasyon, duygular vb. her şey öğrenmeyi etkiler. Öğrenmede duygular önemlidir. Beyin paralel bir işlemdir. Grupla öğrenme sağlanmalıdır.

Yaşıntısal Öğrenme Stili:

Kolb tarafından ortaya atılmıştır. Öğrenme, yaşıntı, bilgi, algı ve davranışın bileşimidir. Bireyler kendi yaşıntılarını yoluyla bilgi elde ederler ve bunları güvenli şekilde kullanabilirler.

Öğrenme Stilleri:

- Somut yaşıntı
- Yansıtıcı gözlem
- Soyut kavramlaştırma
- Aktif yaşıntı

Öğrenme Biçimleri:

Öğrenme Biçimleri:

- Hissetmeye dayalı
- İzlemeye dayalı
- Düşünmeye dayalı
- Yaparak-yaşayarak öğrenme

Temel Öğrenme Modeli:

Glasser tarafından ortaya atılmıştır. Tüm öğrenme etkinlikleri için geçerli olabilecek bir model oluşturmayı amaçlar. Öğretim sürecini en iyi düşünebilecek kişi öğretmendir. Bu nedenle öğretmenin sadece bilgiyi aktarmamalı, öğrenmeyi öğretme becerisini de kazandırmalıdır. Öğrenme sürecinin aşamaları şunlardır: Öğretim hedeflerinin belirlenmesi / Giriş davranışlarının belirlenmesi / Yaşıntıların seçimi ve öğretme ortamının düzenlenmesi / Değerlendirme.

Basamaklı Öğrenme:

Nunley ortaya atmıştır. Öğrenme yaşıntıları bireysel farklara göre düzenlenmeli, öğrencilere basitten karmaşığa doğru sıralanmış öğrenme görevleri sunulmalı ve kendi seçimlerine göre etkinlikte bulunmalıdır. Öğretilecek bilgiler üç düzeye ayrılır:

C Basamağı: Temel bilgi ve kavramlar öğrenilir. **B Basamağı:** Uygulama düzeyi becerileri kapsar. Bireyden problem çözmesi ve görevleri yerine getirmesi bekl edilir. **A Basamağı:** Eleştirel ve yaratıcı düşünme, analiz, sentez ve değerlendirmeye yapmayı kapsar.

ÇAĞDAŞ EĞİTİM ve REHBERLİK

ÖĞRETİM HİZMETLERİ:

Öğrencinin belirlenen hedefler doğrultusunda yetişmesi için yapılan planlı, programlı süreçleri kapsar.

YÖNETİM HİZMETLERİ:

Öğretim ve kişilik hizmetlerinin uyumlu şekilde yürütülmesi için gerekli olan personeli, ortamı, araç-gereci hazırlamayı kapsar.

ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ:

Öğrencinin tüm yönleriyle gelişmesini ve öğretim hizmetlerinden etkili şekilde yararlanmasını kapsar.

Rehberlik Hizmetleri:

Kendini tanıma, problemlerini çözme, doğru kararlar alma, uyumlu ilişkiler kurma, kendini gerçekleştirme.

Sosyal Yardım Hizmetleri:

Beslenme, barınma, ulaşım, iş bulma, maddi ihtiyaçlarını karşılama, yurt, burs, yemek vb. hizmetleri sağlama.

Sağlık Hizmetleri:

Öğrenciyi sağlığını koruması için bilgilendirme, önlemler alma, tedavisini sağlama.

Özel Yetiştirme Hizmetleri:

Başarısızlığı giderme, yetenek geliştirme, hazırlayıcı eğitim, engelli veya üstün zekalı bireylere imkân sağlama.

Sosyo-Kültürel Hizmetler:

Boş zaman değerlendirme, ilgi ve yeteneğe göre spor, sanat vb. etkinliklere yönlendirme.

Rehberliğin Amacı:

Bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktır. Kendini tanıma, gizli güçlerini açığa çıkarma, fırsatları görme, çevreyle uyum vb.

REHBERLİĞİN HİZMET ALANLARI

DOĞRUDAN BİREYE VERİLEN HİZM.

- **Psikolojik Danışma:** Öğrencinin problemlerini çözmesini, kendini gerçekleştirmesini sağlamak için uzman kişilerce verilir. Duyuşsal yön ağırlıktadır.
- **Bireyi Tanıma:** Asıl amaç bireyin kendini tanımasını ve böylece gerçekçi kararlar vermesini sağlamaktır.
- **Oryantasyon:** Öğrenciyi yeni bir ortama veya yeni bir duruma alıştırmak amacıyla yapılır.
- **Bilgi Toplama ve Yayma:** Öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği eğitsel veya mesleki alanlarla ilgili her türlü bilgiyi toplayıp, öğrencilere ulaştırmayı amaçlar.
- **Yönelme ve Yerleştirme:** Bir üst eğitim kurumuna, mesleğe veya sosyal etkinliğe yönlendirmeyi ve yerleştirmeyi amaçlar.
- **Sevki Hizmetleri:** Bireyin ihtiyacını karşılayacak hizmetin verilememesi durumunda ilgili kişi veya kuruma yönlendirmek.
- **İzleme:** Öğrenciyi verilen hizmetlerin ne derece etkili olduğunu, amacına ulaşip ulaşmadığını belirlemektir.

DOLAYLI OLARAK BİREYE VERİLEN HİZM.

- **Rehberlik Programı Hazırlama:** Okulun kendi amaç ve ihtiyaçları doğrultusunda yapılır.
- **Müşavirlik(Konsültasyon):** Öğrenciyi ilgili herkesin işbirliği içinde ve ortak bir anlayışla çalışmasını sağlamaktır.
- **Araştırma ve Değerlendirme:** Hizmetlerin etkisini artırmak için sorun ve ihtiyaçlarını tespit etme, sonuçları değerlendirme, bilimsel gelişmeleri takip etme vb.
- **Çevre ve Veli İle İlişkiler:** Çevredeki kişi ve kurumları bilgilendirme, desteğini alma.

Rehberliğin İlkeleri:

- Temelinde birey vardır.
- Bireyi tüm yönleriyle tanımak esastır.
- Gönüllülük, gizlilik ve süreklilik esastır.
- Demokratik ve insancıl bir anlayışa dayanır.
- Bireysel farklara saygı gerektirir.
- Tüm bireylere açık bir hizmettir.
- Karar verici değil, karar vermeye yardımcıdır.
- Okulun ihtiyaçlarına göre şekillenir.
- Sistemli ve profesyonel bir hizmettir.
- Eğitimin ayrılmaz bir parçası ve tamamlayıcısıdır.
- İlgili herkesle işbirliği yapmayı gerektirir.
- Bireyin kendini gerçekleştirmesini hedefler.
- Kullanılan yöntemler, yapılan etkinlikler eğitim kademesine göre şekillenir.

Rehberlik Ne Değildir?

Sadece sorunlu öğrencilere yönelik / Zorunlu bir hizmet / Bireyi disipline etme veya yargılama süreci/ Yol gösterme, birey adına karar verme/ Öğretme-öğrenme süreci/ Tek yönlü bir iletişim süreci/ Bireye acıma/Her sorunu çözen sihirli bir değnek/Hizmet süresince kullanılan teknikler amaç haline getirmek **REHBERLİK DEĞİLDİR.**

REHBERLİK TÜRLERİ

PROBLEM ALANINA GÖRE:

- **Kişisel-Sosyal Reh.:** Her türlü kişisel ve sosyal gelişim ihtiyaçlarının karşılanması, sorunların çözülmesi.
- **Eğitsel Reh.:** Akademik başarıyı artırma, öğrenmeyi öğrenme, verimli ders çalışma.
- **Mesleki Reh.:** Bireyi meslekler hakkında bilgilendirme, ilgi ve yeteneğe uygun meslek seçmeye yardımcı olma.

TEMEK İŞLEVLERİNE GÖRE:

- **Önleyici Reh.:** İstenmeyen bir durum oluşmadan önce önlemler alma.
- **Kriz Yönelimli Reh.:** Herhangi bir kriz durumunun ilk başlangıcında verilmesi gereken hizmetler.
- **İyileştirici Reh.:** Bireyin halen devam eden sorunlarına çözüm bulma.
- **Geliştirici Reh.:** İçinde bulunduğu gelişim dönemine ait gelişim görevlerini başarabilmesi ve tüm gelişim alanlarında yeterli kazanmasını sağlama.
- **Ayarlayıcı Reh.:** Öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine uygun faaliyetlerin eğitim sürecinde uygulanan programlarda yer almasını sağlama.
- **Uyum Sağlayıcı Reh.:** Yeni ortamlara uyum sağlamayı kolaylaştırma ve bu konudaki sorunlara yardımcı olma.
- **Yöneltilici Reh.:** İlgili ve yeteneğe uygun bir alana, okula, mesleğe yönelmeyi sağlama.
- **Tamamlayıcı Reh.:** Hedeflere ulaşmak için **öğretim etkinliklerinin** rehberlik hizmetleriyle birlikte yürütülmesi.

EĞİTİM KADEMELERİNE GÖRE:

- **Okul Öncesi:** Aile ile işbirliği içinde yapılır. Kişisel-sosyal rehberlik ağırlıktadır.
- **İlköğretim:** Birinci kademede eğitsel, ikinci kademede kişisel-sosyal rehberlik ağırlıktadır.
- **Ortaöğretim:** Kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik sunulur.
- **Yüksek Öğretim:** Kişisel-sosyal rehberlik ağırlıktadır.

BİREY SAYISINA GÖRE:

- **Bireysel veya Grupla Rehberlik:** Hizmetlerin bilimsel yönü ağırlıktadır.
- **Bireysel veya Grupla Psikolojik Danışma:** Hizmetlerin duyuşsal yönü ağırlıktadır.

KURUMLARINA GÖRE:

Endüstri, Sağlık, Sosyal Yardım ve Eğitim alanlarında rehberlik yapılır.

BİREYİ TANIMA TEKNİKLERİ

TEST TEKNİKLERİ

- **Başarı Testleri:** Öğrenme süreci sonunda öğrencilerin hedeflere ne derece ulaştığını belirlemeye yarar. Çoktan seçmeli sınavlar gibi.
- **Yetenek Testleri:** Bireyin belli bir süre içinde zihinsel ve akademik potansiyelini en üst düzeye ortaya koymasını gerektirir.
- **Kişilik Testleri:** Kişilik, bireyi diğer insanlardan ayıran ve onu kendisi yapan özelliklerdir. Bir özellik tamamen bireye özgü, ayırt edici, diğer özelliklerle tutarlı ve uzun süreli ise kişilik özelliğidir.
- **Tutum Testleri:** Bireyin herhangi bir nesneye, kişiye veya duruma yönelik eğilimleri ölçmeye yarayan araçlardır.
- **İlgi Envanterleri:** Bireyin herhangi bir varlığa karşı sahip olduğu duyuşsal yönelimleri ölçmeye yarar. İlgi, sonradan kazanılır.

TEST DIŞI TEKNİKLERİ

Gözleme Dayalı Teknikler:

- **Gözlem:** Amaçlı ve planlı bir şekilde bireylerin davranışlarının izlenip, kaydedilmesidir. Gelişigüzel veya sistematik olabilir.
- **Vak'a Kaydı:** Öğrencilere ilişkin her zaman görülmeyen, anlamlı ve sıra dışı durumların nesnel ve detaylı bir şekilde kaydedilmesi.
- **Özellik-Kayıt Çizelgesi:** Hangi öğrencilerin, çeşitli alanlara ait özelliklerden hangilerine sahip olduklarını gösteren araçlardır.
- **Derecelendirme Ölçekleri:** Belirlenen özelliklerin bireyde hangi sıklıkta veya ne düzeyde (iyi-orta-zayıf-çok zayıf gibi) var olduğunu tespit etmeye yarar.

Başkalarının Görüşlerine Dayalı Teknikler:

- **Sosyometri:** Bir grubun üyeleri arasındaki etkileşim örüntüsünü ve bireylerin grup içindeki konumlarını saptamaya yarar. Grubun genel yapısı ve bireyler arasındaki ilişkilerin düzeyi değerlendirilir.
- **Kimdir bu?:** Bireyin, grup üyeleri tarafından nasıl algılandığını anlamayı sağlar. Böylece grubun En'leri tespit edilebilir.

Kendini Anlatma Teknikleri:

- **Otobiyografi:** Bireyin yaşam öyküsünü, geçmişteki ve şu andaki yaşantısını, gelecekte ilgili ideallerini yazmasıdır.
- **Azru Listesi:** Bireyin doyumlanmamış isteklerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini hayali olarak tasarlayıp anlatmasıdır.
- **Problem Tarama Listesi:** Bireyin sorunlarını ve bunların nedenlerini kendi görüşleriyle ortaya çıkarmayı, çözüm yolu geliştirmeyi, kendi problemlerini daha iyi anlamasını amaçlar.
- **Zaman Cetveli:** Bireyin hangi işlere ne kadar zaman ayırdığını ve bunlara ilişkin duyuş ve düşüncelerini öğrenmeyi sağlar, zamanı iyi kullanma konusunda kendini disipline etmesine yardımcı olur.
- **Görüşme:** Bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi amacıyla yapılır.
- **Anket:** Bireyin herhangi bir konudaki duyuş ve düşüncelerini belirlemeye yarayan soru formlarıdır.
- **Kime Göre Ben Neyim?:** Öğrencinin başkalarının gözünde kendisinin nasıl algılandığını belirlemesidir. Benlik algısı belirlenir.
- **Eksik Cümle Tamamlama Listesi:** Bireyden açık uçlu ifadelerden oluşmuş eksik cümleleri tamamlaması istenir.

Etkinliğe Dayalı Teknikler:

- **Psikodrama:** Bireyin yaşadığı bir problemi, grup karşısında gerçek yaşamda olduğu gibi canlandırmasıdır. Böylece birey problem hakkında daha çok bilinçlenir.
- **Sosyodrama:** Bir grup öğrencinin yaşadığı ortak bir problemle ilgili rolleri uzman bir kişinin yönetiminde canlandırılmasıdır.

Diğer Teknikler:

- **Bibliyoterapi:** Bireye sorunlarıyla ilgili kitap okutarak kendisine yardım sağlanmasıdır. İç görü kazandırır.
- **Toplu Dosya:** Çeşitli tekniklerle toplanan bilgilerin düzenli bir şekilde özetlenerek kaydedilmesidir.
- **Veli Görüşmesi/Ev Ziyaretleri/Aile Terapisi/Sinetarapi**

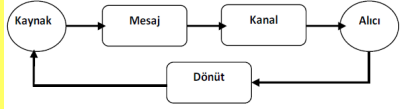
PSİKOLOJİK DANIŞMA KURAMLARI

- **GESTALT(BÜTÜNCÜL) KURAM:** Birey bir bütün olarak ele alınır. Psikolojik danışmanın amacı bireyi **duyuş, düşünce ve davranış bütünlüğüne** ve uyumuna ulaştırmaktır.
- **BİLİŞSEL KURAM:** Psikolojik danışmanın amacı, bireyin yanlış ve mantıksız düşüncelerini değiştirmek, onu duygusal sorunlardan uzaklaştırmaktır.
- **PSIKANALİTİK KURAM:** İnsan doğası kötüdür. Çünkü cinsellik ve saldırganlığın baskısı altındadır. Davranışlar bilinçaltı süreçler tarafından etkilenir. Kişilik sorunlarının temelinde bireyin yaşadıkları ve özellikle **çocukluk yaşantıları** vardır.
- **DAVRANIŞÇI KURAM:** İnsan doğası ne iyi ne de kötüdür. Birey her şeyi sonradan kazanır. Psikolojik danışmanın amacı, **olumsuz davranışları söndürüp**, olumlu davranışlar kazandıracak çevresel koşullar sağlamaktır.
- **EKLEKTİK KURAM:** Bireyin yaşadığı sorunun niteliğine göre her kuramdan yararlanmayı amaçlayan bir kuramdır. Çünkü her kuramın işe yarar ve haklı yönleri vardır. Bunlar duruma göre uygulanabilir.
- **ADLERIAN KURAMI:** Birey daha çok sosyal güdüler tarafından motive edilir. Psikolojik danışma, **bireyin farkındalık düzeyini artırmayı, yaşam amaçlarını belirginleştirmeyi** ve sosyal ilişkisini geliştirmeyi amaçlar.
- **GERÇEKLİK KURAMI:** Bireyin **şu an** yaşadıkları önemlidir. Bireyin, **şu an kendini rahatsız eden etkenlerin farkında olması** sağlanır. Psikolojik danışma, bireye yaşamdan istediklerini elde etmenin en iyi yollarını göstermelidir.
- **VAROLUŞÇU KURAM:** İnsanın özü iyidir ve **insan sürekli gelişme çabası içindedir**. Birey kendi yaşamının anlamı ve değerini kendi keşfetmeli, yaşamına değer katan **seçimlerini kendisi** belirlemelidir. Bireye **sorumluluk** ve **bağımsızlık** kazandırılmalıdır.
- **HÜMANİST (İNSANCIL) KURAM:** Birey özgür ve kendini yönetme gücü olan bir varlıktır. **Gerekli yardım yapılan herkes sorunlarını çözebilir ve kendini gerçekleştirebilir**. Psikolojik danışmanın amacı **bireyin sorumluluklarını ve bağımsızlığını kabullenmesi**, benliğini geliştirmesidir. Bu kuramda danışana insan olduğu için **saygı duyma, değer verme, koşulsuz kabul, empati ve saygı** esastır.

Okul Düzeyinde Rehberlik Örgütlenmesi:

- **Okul Müdürü:** Okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinden **en üst düzeyde sorumludur**. Rehberlik hizmetlerinin sağlıklı şekilde yürütülmesi için gerekli çalışma ortamları hazırlar, işbölümü ve görevlendirmeler yapar, işbirliğini sağlar.
- **Koordinatör Psikolojik Danışman:** Rehberlik servisi ile okul yönetimi arasında eşgüdümü sağlar. Uygulanacak rehberlik programları ve etkinlikler hakkında öğretmenler kuruluna bilgi verir.
- **Psikolojik Danışmanlar(Rehber Öğretmen):** Okuldaki rehberlik hizmetlerinin planlanma, uygulama, değerlendirmesini yapar. Bireyi tanıma etkinlikleri yürütür. Problemi ve rehberliğe muhtaç öğrencilere danışmanlık yapar. Öğrenci gelişim dosyaları ve mezun olacak öğrencilerle ilgili değerlendirme raporu hazırlar.
- **Sınıf Rehber Öğretmenleri:** Sorumlu olduğu sınıfın rehberlik hizmetlerini yürütmekle görevlidir. Sınıfla ilgili çalışmalarda, işbirliği yaptığı rehber öğretmene her türlü yardıma bulunur. Problemi tespit edilen öğrencilerle ilgili olarak idare, aile ve diğer öğretmenlerle işbirliği yapar, çalışma sonuçlarını rehber öğretmen-birlikte toplu dosyaya işler.
- **Diğer Öğretmenler:** Etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesi için gerekli öğrenme ortamını sağlar. Öğrencilerin kişilik gelişimine yardımcı olur. Öğrencilerin, çalışma ve öğrenmeyi öğrenme beceri-kazanmalarına yardımcı olur. Sınıf rehber öğretmeni ve rehberlik servisine gerekli desteği sağlar.

İletişim Süreci

İletişim, davranış değişikliği meydana getirmek üzere fikir, bilgi, haber, tutum, duygu ve becerilerin paylaşılması sürecidir. Sınıf içi iletişimi geliştirebilmek için;

- Öğretmen, konuşma yeteneğini geliştirmeli
- Ders işi şekilde planlanmalı
- Öğrencilerin ihtiyaç, yetenek ve ilgileri değerlendirilmeli
- Öğrencilerin ilgisini dağıtan durumlar ortadan kaldırılmalı
- Birden fazla duyu organına hitap eden araç-gereçler kullanılmalı, laf kalabalığından kaçınılmalıdır.
- Zor ve çok teknik öğretim araçları kullanılmamalıdır.

İletişim sürecinin etkililiği aşağıdaki koşullara bağlıdır:

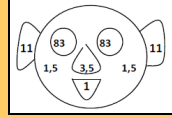
- Simgelerin benzer biçimde tanımlanmasına
- Dilin anlaşılır bir şekilde kullanılmasına
- Çoklu kanal kullanılmasına
- Dönüt sisteminin sağlanmasına

İnsanlar;

- Okuduklarının %10'unu
- İşittiklerinin %20'sini
- Gördüklerinin %30'unu
- Görüp işittiklerinin %50'sini
- Görüp, işitip, söylediklerinin %70'ini
- Görüp, işitip, dokunup, yapıp, söylediklerinin %90'ını

hatırlamaktadırlar.

Duyuların öğrenmedeki payı

Tatma %1, Dokunma %1,5
Koklama %3,5 İşitme %11
Görme %83

Materyal Seçimini Etkileyen Faktörler:

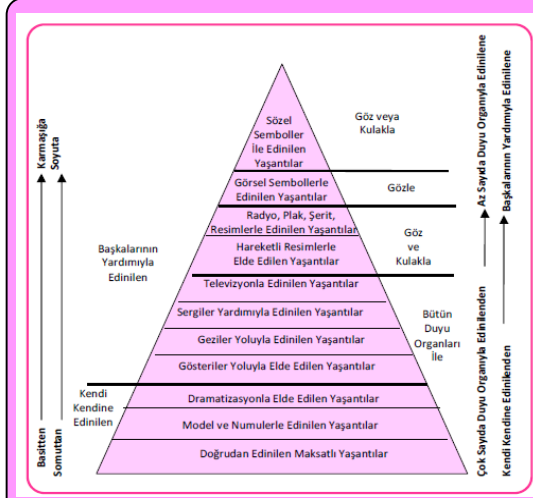
- 1) Öğretim Hedefleri
- 2) Öğretim Yöntemi
- 3) Öğrenci Özellikleri
- 4) Öğretmen Özellikleri
- 5) Öğretim Ortamının Özellikleri
- 6) Araç-Gereçlerin Özellikleri
- 7) Kısıtlamalar
- 8) Güvenlik önlemleri

Alternatif Ders Materyali Geliştirme

- Genelde basit olarak tasarlanırsa da, bu materyaller özgündür ve bireyleri yaratıcılığa yönlendirir.
- Yarışma havasında üretilmesi ve sınıf ta kullanılması öğrencileri etkiler.
- Özellikle atık malzemelerden yapılan araçlar ilginç gelecektir.
- Öğrenciler yaparak-yaşayarak öğrenmiş olurlar.
- Ders materyali hazırlama, dersten önce yapılabileceği gibi, dersin bir parçası da olabilir.
- Kendi materyalini kendi hazırlayan öğrencinin, bilişsel, duyuşsal ve devinimsel yönleri gelişir.
- Materyal üretilmeden önce öğretmen öğrencileriyle beraber karar verimlidir.
- Materyal hazırlanırken öğrencilerin veya öğretmenlerin istekli olması, yani güdülenmeleri önemlidir.

Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı:

Öğretim teknolojisi, öğrenmenin gerçekleştirilmesi için gerekli ortamların oluşturulmasını ve organizasyonunu içeren, çıkabilecek sorunların çözümü için eğitimcilerle yol gösteren, uygun araç-gereçlerin seçilmesini, tasarlanmasını, hazırlanmasını, uygulanmasını ve geliştirilmesini sağlayan bir süreçtir.

Yaşantı Konisi'nin dayandığı bilimsel ilkeler şunlar:

- Öğrenmeye katılan duyu organı sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve o kadar geç unuturuz.
- En iyi öğrendiğimiz şeyler kendi kendimize yaparak öğrendiklerimizdir.
- Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimiz yardımıyla öğrenebiliriz.
- En iyi öğretim, somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru gidenidir.

Görsel Materyal Çeşitleri:

- **Benzeşik:** Bir kavramı veya konuyu açıklamak için o kavrama benzer başka bir kavramla ilgili görsellerin sunulmasıdır. Yeni bilgilerin eski bilgilerle yorumlanmasını sağlar.
- **Gerçekçi:** Öğretilecek öğrenin gerçeğinin gösterilmesidir. Ancak bilinir veya tanınır bir gerçeklik (öğretmenin kendi arabasının veya çocuğunun resmi gibi) ters etki yapabilir.
- **Şematik:** Kavramlar ve temel noktalar arasındaki ilişkileri gösterir. Bir kurumdaki görev dağılımını gösteren şemalar, zaman çizelgesi, akış şemaları, grafikler, haritalar veya sınıflama çizelgeleri gibi.
- **İlişkili:** Nicel ilişkileri göstermeye yarar. Partilerin aldığı oy oranlarını gösteren pasta grafikler gibi.
- **Dönüştürülebilir:** Yer ve zaman içinde oluşan değişiklikleri resimlerle anlatmaktır. Aynı manzaranın mevsimlere göre değişimini gösteren resimlerin yan yana sergilenmesi gibi.
- **Yorumlayıcı:** Teorik ve soyut ilişkileri resimlerle açıklar. Örneğin, elektrik devrelerini açıklayan çizimler gibi.

Artık Materyallerle Öğretim Aracı Geliştirme

Öğretmenler çevrelerinde kullanımda dışı olan malzemeleri (artık materyal) kullanarak öğretim araçları geliştirebilirler. Bu materyallerle yapılan öğretim araçları ekonomik olmasının yanında özgün bir dizayna sahip olduklarından ilgi çekici özelliğe de sahiptirler. Bu araçlar öğrencilerle birlikte de hazırlanabilir. Hazırlanırken öncelikle güvenlik önlemlerine dikkat edilmeli, hijyenik olmayan, kesici, delici özellikler taşıyan artık malzemeler bu tür öğretim araçlarının yapımında kullanılmamalıdır.

Görsel Tasarım Öğeleri

1- Görsel Öğeler:

- **Alan:** Öğretim materyaline genel olarak bakıldığında görülen, hissedilen doluluk veya boşluktur. **Kullanılan alan** ve **boş alan** olarak iki bölüme ayrılır.
- **Çizgi:** Dikkat çekmek, ayırmak, bağlantı kurmak vb. için kullanılabilir. Kullanılan çizgilerin yatay, dikey veya eğik olması algılamada üzerinde farklı etkiler oluşturur.
- **Şekil:** Birçok görsel materyal, üzerine şekiller çizilerek hazırlanır. Şekiller, bir yüzey üzerinde oluşturulan iki boyutlu biçimlerdir. Gruplamak, konuyu ifade etmek veya somutlaştırmak amacıyla kullanılabilir.
- **Doku:** İki boyutlu nesne veya materyallere dokunma hissi verir. Şekillerle gölgelene yapılarak, üçüncü boyut veya derinlik katarak doku sağlanır.
- **Renk:** Doğal renkler kullanılarak görselin gerçekliği artırılır ve dikkat çekilir. Renklerin kullanımında yaş gruplarının dikkate alınması gerekir.

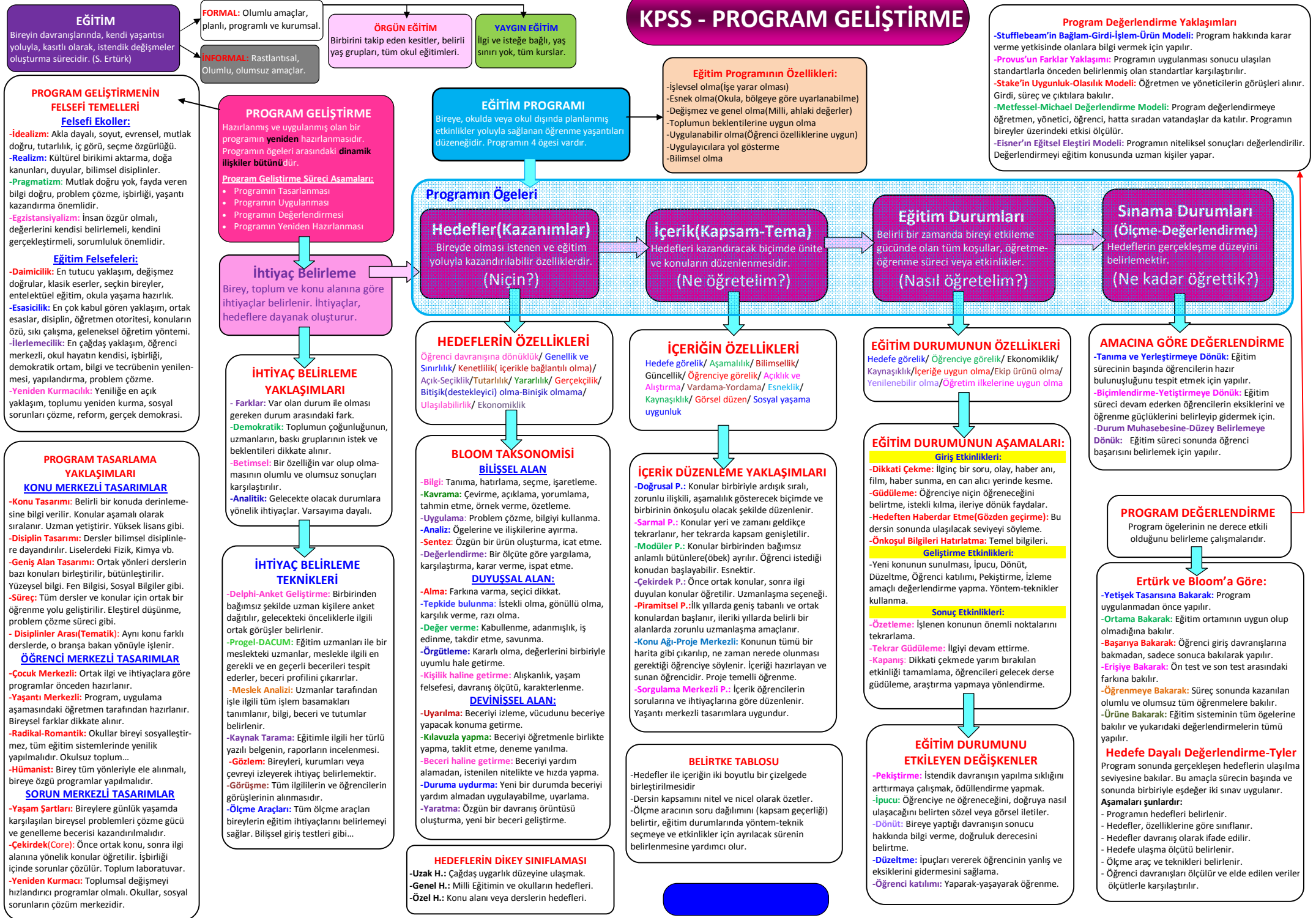
2- Sözel Öğeler:

- **Yazı Tipi:** Görsel materyallerde kolay okunabilir yazı tipleri kullanılmamalıdır. Süslü veya estetik yazı tipleri okumayı zorlaştırır, dikkati dağıtır.
- **Stil Sayısı:** Bir metinde veya görsel materyalde *en fazla iki* yazı stili olabilir. Stil değişikliği vurgulama yapmak veya dikkat çekmek için yapılmalıdır.
- **Büyük/Küçük Harf Kullanımı:** Bir metinde yer alan yazıların kolay okunabilmesi için **tümü küçük harf** olmalıdır. Büyük harfler ise, zorunlu ve gerekli ise kullanılmalıdır. Üç kelimeyi geçmeyen başlıklar büyük harflerle yazılabilir.
- **Harf Boyutu:** Materyalde kullanılan harflerin büyüklüğü sınıftaki tüm öğrencilerin okuyabileceği kadar olmalıdır. Her 3 metre mesafe için harf boyutu 1,3 cm. olmalıdır.
- **Harfler Arası Boşluklar:** Tüm harfler arasında eşit boşluklar olmalıdır. Gözü yormamak için kelimeler arasında da boşluk bırakılmalıdır.
- **Satırlar Arası Boşluklar:** Satırların birbirine çok yakın veya çok aralıklı olması gözü yorar. Satırlar arasında küçük harf büyüklüğünün 1,5 katı kadar boşluk olmalıdır.
- **Paragraflar Arası Boşluklar:** Paragraflar arasında satırlar arası boşluktan daha fazla boşluk bırakılmalıdır. Böylece yeni bir paragraf olduğu belirginleşmiş olur.

Görsel Tasarım İlkeleri:

- **Oran-Ölçek:** Materyaldeki objelerin hangi özelliğiyle ilgili oranlama yapılmak isteniyorsa, bu özelliğin öğrencinin tanıdığı başka bir obje ile ölçeklendirilerek objenin doğru algılanması sağlanmalıdır.
- **Denge:** Öğretim materyali üzerindeki objelerin yatay ve dikey olarak sergilediği dağılımdır. Materyal dikey veya yatay olarak ikiye bölünüp, tasarım her iki bölümde aynı şekilde tekrarlandığında, her bölümde eşit sayıda ve büyüklükte obje yer alıyorsa **simetrik(formal) denge** oluşur. Ancak gözün bilgiyi daha hızlı yakalaması için **simetrik olmayan(informal) denge** yapılabilir. Bu durumda materyalin her iki bölümünde farklı sayıda ve büyüklükte objeler yer alır. Böylece dikkat çekilir, öncelikler belli olur.
- **Bütünlük:** Materyaldeki görsel öğeler arasındaki ilişkiyi anlatır. Materyal üzerindeki her bir görsel unsur, mesajı iletmekdeki fonksiyonu göz önüne alınarak yerleştirilmelidir. Materyal üzerinde gereksiz hiçbir öğe yer almamalıdır.
- **Ritim:** Materyal üzerinde gözün bir objeden diğerine rahatça kayabilmesidir. Renk taşıyıcı, numaralama veya yön belirten akış okları kullanarak ritim sağlanabilir.
- **Vurgu:** Bir öğretim materyalinin en can alıcı noktasıdır. Vurgulanacak öğe oklarla gösterilebilir, farklı şekiller veya parlak renklerle belirtilebilir ya da büyüteç görüntüsü sağlanabilir.
- **Hizalama:** Materyal üzerindeki objeler sanki yatay ve dikey çizgiler varmış gibi aynı seviyeye yerleştirilmelidir. Hizalama karşılığı önlere, estetik düzensizlik sağlar.
- **Yakınlık:** Birbirine ilişkili öğelerin yakın olarak yerleştirilmesi gerekir. Bir şekil, onunla ilişkili bir kavram veya açıklamaya yakın olarak yapılmazsa aralarında ilişki yokmuş gibi algılanır.
- **Ahenk:** Bütünü oluşturan parçaların birbirine olan ilişkisine bağlı olarak ortaya çıkan uyumdur.

KPSS - PROGRAM GELİŞTİRME

ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME

Ölçme Kuralı:
Ölçme işleminden önce ölçülecek özelliğin hangi miktarına ne değer verileceğini belirlemektir.

ÖLÇME:
Bir niteliğin gözlenerek, gözlem sonuçlarının sayılarla veya diğer sembollerle ifade edilmesidir.

ÖLÇÜT:
Ölçme sonuçlarının karşılaştırılacağı değerdir.

Ölçüm:
Ölçme işlemi sonucunda elde edilen değerlerdir.

DEĞERLENDİRME:
Ölçme sonuçlarının bir ölçüte karşılaştırılıp, ölçülen nitelik hakkında bir karara varmaktır.

Ölçüte Göre

Mutlak Değerlendirme:
Mutlak ölçüt kullanılarak yapılır. Ölçüt, gruba bağlı olarak değişmez. Sınavda 50 veya daha fazla puan alanları başarılı kabul etmek.

Bağıl Değerlendirme:
Bağıl ölçüt kullanılarak yapılır. Ölçüt gruba göre değişir. İş başvurusu yapan kişiler arasından en başarılı ilk 3 kişiyi seçmek.

ÖLÇME TÜRLERİ:

- **Doğrudan Ölçme:** Ölçmeye konu olan özelliğin kendisiyle aynı tür bir araçla ölçülmesidir. Metre ile uzunluk ölçmek gibi.
- **Dolaylı Ölçme:** Bir özelliğin, kendisiyle ilgili olduğu bilinen başka bir özellik aracılığıyla ölçülmesidir. Termometre ile sıcaklık ölçmek.
- **Türetilmiş:** Ölçme sonuçlarına matematiksel işlemler uygulayarak yeni ölçme sonuçları elde etmektir. Yol= Hız x Zaman

ÖLÇMEDE SIFIR:

- **Gerçek Sıfır:** Ölçülen özelliğin hiç var olmadığını gösterir. Gerçek yokluğu belirtir.
- **Bağıl Sıfır:** Ölçülen özelliğin herkes tarafından belirli bir düzeyde var olduğunu gösterir. Termometredeki sıfır gibi.

ÖLÇEK TÜRLERİ:

- **Sınıflama:** Varlıkları sahip oldukları herhangi bir özelliğe göre gruplanmasdır.
- **Sıralama:** Varlıkları herhangi bir özelliğe sahip oluş derecesine göre sıralamadır.
- **Eşit Aralıklı:** Ölçekteki aralıklar birbirine eşittir. Ölçekteki sıfır yokluk göstermez.
- **Oranlı:** Varlıkların herhangi bir özelliğe ne miktarda sahip olduklarını gösterir. Ölçekteki sıfır gerçek yokluk gösterir.

Mutlak Ölçüt:

Kişiden kişiye değişmez. Ölçme işlemi yapılmadan önce belirlenmiştir. Eğitim programının hedefleri gibi.

Bağıl Ölçüt:

Ölçme yapılan grubun başarısına göre veya duruma göre değişebilen ölçüttür. Sınıf ortalaması gibi...

Tanıtma-Yerleştirme (Diagnostik):
Bireylerin hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek ve onları uygun bir eğitim sürecine yönlendirmek için yapılır.

İzleme-Biçimlendirme (Formativ):
Öğrenme güçlüklerini ve eksiklerini belirlemek ve gidermek için yapılır.

Düzyer Belirleme (Summativ):
Eğitim süreci sonunda öğrencilerin başarı düzeylerini belirlemek için yapılır.

ÖLÇMEDE HATA ve HATA TÜRLERİ:

- **Hata,** ölçme sonucu ile gerçek değer arasındaki farktır.
- **Sabit Hata:** Her ölçme sonucuna aynı yönde ve aynı miktarda karışan hatadır.
- **Sistematik Hata:** Yönü ve miktarı ölçmeden ölçmeye değişen hatadır.
- **Tesadüfî Hata:** Kaynağı, yönü ve miktarı bilinmeyen hatadır.

ÖLÇME ARACINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

1) GÜVENİRLİK (0.00 ile 1.00 arası):

Ölçme aracının ölçtüğü özelliği ne derece doğru ölçtüğüdür. Aracın tesadüfî hatalardan arınık olması, duyarlı, tutarlı ve kararlı olmasıdır. Güvenirliliği artırmak için, sorular açık, net ve anlaşılır olmalı, soru sayısı artırılmalı, orta güçlükte olmalı.

Güvenirlilik Türleri:

- **Test-Tekrar Test:** Aynı testin aynı öğrenci grubuna farklı zamanlarda uygulanmasıdır.
- **İki Yarı:** Bir testin iki eşit bölüme ayrılarak bölümlerden elde edilen puanların tutarlılığına bakmaktır.
- **Eşdeğer Testler:** Nitelik ve nicelik yönünden benzer iki testin aynı gruba uygulanmasıdır.
- **İç Tutarlılık:** Testteki tüm soruların birbirleriyle tutarlılığına bakılır. (Verilen yanıtlar 1-0 şeklinde tanımlanabiliyor ve güçlük indeksi biliniyorsa **KR-20**; güçlük indeksi bilinmiyorsa **KR-21** formülü kullanılır. Yanıtlar 1-0 olarak da tanımlanamıyorsa **Cronbach Alpha** kullanılır.)
- **Puanlayıcı:** Bir ölçümün farklı kişilerce yapıp aynı sonuca ulaşılmasıdır. Farklı öğretmenlerin testi puanlamaları arasındaki tutarlılığa bakılır.
- **Puanlama:** Öğretmenin yaptığı bir puanlama işlemini farklı zamanlarda incelemesidir.

2) GEÇERLİK (-1.00 ile 1.00 arası):

Ölçme aracının amacımıza uygunluk derecesi veya ölçeceğimiz özelliği diğer özelliklerle karıştırmadan ölçebilmesidir. Geçerliliği artırmak için, sorular ayırt edici olmalı, sınavın kapsamı ölçülecek davranışları temsil etmeli, güvenirliliği artırıcı önlemler alınmalı.

Geçerlilik Türleri:

- **Kapsam G.:** Testteki soruların konu alanını iyi bir şekilde örneklemesidir.
- **Ölçüt G.:** Sınav sonucunda elde edilen puanlar ile ölçüt olarak kabul edilen puanlar arasındaki korelasyondur. (İşinde başarılı olanlar seçme sınavında başarılı olan kişiler ise **yordama geçerliliği** vardır.)
- **Görünüş G.:** Sınavın ölçülmek istenen değişkeni ölçüyor görünmesidir. İlk görüşte testin hangi alanla ilgili olduğu anlaşılmalıdır.
- **Yapı G.:** Bir ölçme aracıyla ölçülmek istenen özelliğin, o araçla ölçülebildiğinin ortaya konulmasıdır.

3) KULLANIŞLIK:

Bir sınavın hazırlama, uygulama, puanlama ve değerlendirme aşamalarının her birinde emek, zaman ve maliyet olarak ekonomik ve kolay olmasıdır.

EĞİTİMDE KULLANILAN ÖLÇME ARAÇLARI

SINAV PLANININ AŞAMALARI

- Sınav amacının belirlenmesi
- Sınavda ölçülecek davranışların belirlenmesi
- Belirli tablosu hazırlanması
- Sınavda kullanılacak soru türünün saptanması
- Soruların yazılması ve seçilmesi
- Soruların test düzenine konulması

YAZILI YOKLAMALAR:

Analiz, sentez gibi üst düzey becerilerin ölçülmesinde kullanılır. Hazırlanması kolay, puanlanması zordur. Şans başarısı yoktur. Geçerliliği ve güvenirliliği düşük kalabilir. Anahtarlar puanlama yapılmalıdır. Tüm öğrencilerin aynı soruya verdiği cevaplar aynı anda puanlanmalıdır.

SÖZLÜ YOKLAMALAR

Okuma-yazma becerisinin kazanılmadığı küçük yaş seviyelerinde veya dil becerisini ölçmek için kullanılır. Hazırlanması kolaydır, şans başarısı yoktur. Öğrenciye düşünme zamanı verilmeli, sadece beklenen cevaba puan verilmeli, aynı soru tekrarlanmamalıdır.

KISA CEVAPLI TESTLER

Bir kelime, bir rakam veya en çok bir cümle ile cevaplanabilen sorulardan oluşur (**Bosluk doldurmalı**). Hatırlama düzeyi becerileri ölçer. Çok sayıda soru sorulabilir, şans başarısı yoktur. Hazırlanması kolay, puanlaması neseldir.

SINIFLAMA GEREKTİREN TESTLER

Verilen ifadelerin bir ölçüte göre sınıflanması istenir. (**Doğru-Yanlış** testleri) Şans başarısı en çoktur. Puanlaması kolaydır.

ÇOKTAN SEÇMELİ TESTLER

Sorunun doğru cevabını verilen seçenekler arasında seçtiren maddelerden oluşur. **Güvenirliliği ve geçerliliği en yüksektir.** Testin güçlüğü ayarlanabilir ve madde analizi yapılabilir. Hazırlanması zor, uygulanması ve puanlanması kolaydır. Kalabalık gruplarda ve çok soru sormak istendiğinde kullanılır. Sorular açık ve anlaşılır bir dille yazılmalı, bilgiler kitaplardan aynen alınmamalı, çeldiriciler bilgisiz öğrencileri yanıltmalı, çeldiricilerin doğru cevaba yakınlığı testin güçlük düzeyine göre ayarlanmalıdır.

ALTERNATİF ÖLÇME ARAÇLARI

PORTFOLYO: Öğrencinin eğitim süreci boyunca tüm gelişimini görmek ve değerlendirmeye katılmasını sağlamak için kullanılır. Öğrenci süreç içinde, bireysel değerlendirilir.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME: Öğrencinin araç-gereç kullanma vb. becerilerini **gerçek yaşama yakın** durumlarda nasıl uyguladığını ölçmek ve eksiklerini belirlemek için kullanılır.

ÖZDEĞERLENDİRME: Öğrencinin kendisiyle ilgili bilgi, beceri, tutum ve davranışları yorumlamasıdır.

KONTROL LİSTESİ: Belirlenmiş olan kazanımların yapılması sırasına göre öğrencide var olup olmadığını tespit için. **Var-Yok RUBRİKLER:** Süreç ya da ürün değerlendirilirken çeşitli becerileri tanımlayan dereceli puanlama anahtarlarıdır.

İSTATİSTİKSEL İŞLEMLER

MERKEZİ EĞİLİM ÖLÇÜLERİ

- **MOD (Tepe Değer):** Ölçme sonucunda en çok tekrar eden, **frekansı** en yüksek olan değerdir. (**Frekans:** Tekrar sayısı)
- **MEDYAN (Ortanca):** Büyüklük sırasına dizilmiş verilerde dağılımın tam ortasındaki değerdir.
- **ARİTMETİK ORTALAMA:** Bir ölçme sonucu elde edilen puanlar toplamının, toplam puan sayısına bölünmesidir. Grup hakkında daha çok bilgi verir.
 - ✓ Aritmetik Ortalama<Medyan<Mod ise **Sola(solu) Çarpık**
 - ✓ Mod<Medyan<Aritmetik Ortalama ise **Sağa(sağı) Çarpık**
 - ✓ Aritmetik Ortalama=Medyan=Mod ise **Simetrik Dağılım**

MERKEZİ DAĞILIM ÖLÇÜLERİ

- **RANJ:** En büyük puan ile en küçük puan arasındaki farktır. Yani uç değerler arasındaki farktır.
- **STANDART SAPMA:** Tüm puanların ortalamadan uzaklıklarıyla ilgilidir. Puanların aritmetik ortalamadan farklarının karesinin aritmetik ortalamasının kareköküdür.
 - ✓ Standart sapma artarsa grup **heterojen** olur, güvenirlilik artar.
 - ✓ Standart sapma azalırsa grup **homojen** olur, güvenirlilik azalır.
- **VARYANS:** Standart sapmanın karesidir.
- **STANDART HATA:** Ölçme aracının gerçek puan değeri ile ölçülen puan değeri arasındaki farktan kaynaklanır. Standart sapma ile doğru orantılıdır.

STANDART PUANLAR (Z ve T PUANLARI)

- Farklı alanlarda yapılan ölçümleri ortak bir puana dönüştürüp karşılaştırmak için kullanılır.
- **Z Puanı:** Verilerin aritmetik ortalamadan farklarının standart sapmaya bölünmesidir. Bir öğrencinin farklı derslerde aldığı puanları veya farklı öğrencilerin farklı sınavlarda aldığı puanların karşılaştırılmasını sağlar. Z puanı -3 ile +3 arasında değer alır. Z puanı büyükse daha başarılıdır.
 - **T Puanı:** Z puanını eksi değerden kurtarmak için 10'la çarpıp 50 eklemektir. (T = Z x 10 + 50)

MADDE ANALİZİ

Bir testteki soruların, ölçümler sırasında iyi çalışıp çalışmadığını saptamak, elde edilen bilgiler yardımıyla sorular üzerinde gerekli düzeltme ve geliştirme çalışmalarını yerine getirmek için yapılır.

- **MADDE GÜÇLÜĞÜ (pj):** Doğru cevap verenlerin tüm cevap verenlere oranıdır. Güvenirlilik için sorular orta güçlükte olmalıdır. (0.00-0.040 zor; 0.40-0.60 orta; 0.60-1.00 kolay)
- **MADDEİN AYIRT EDİCİLİĞİ (rj):** Bir sorunun bilenle bilmeyeni ayırt etme derecesidir. Madde geçerliliği de denir. -1.00 ile 0.19 geçersiz; 0.20 ile 0.29 geçerli ancak soru düzeltilmeli; 0.30 ile 0.39 geliştirilmeli; 0.40 ile 1.00 ideal soru)
- Bir soruyu tüm öğrenciler doğru yapmışsa veya tüm öğrenciler yanlış yapmışsa ayırt edici bir soru değildir.
- Seçme gerektiren sınavlarda sorular zor ve ayırt edici olmalıdır.
- **SEÇENEKLERİN ANALİZİ:**
 - Cevaplar doğru seçenekte yoğunlaşmalı ve çeldiriciler verilen cevaplar ile dengeli olarak dağılmalıdır.
 - Üst gruptaki öğrenciler doğru cevabı daha çok işaretlemeli, alt gruptakiler ise daha az işaretlemelidir.

Sınıf Yönetimi Ders Notları

Sınıf Yönetimi: Etkili ve verimli öğrenmeyi sağlamak amacıyla araç gereç - zaman - kurallar ve ilişkileri düzenleme etkinliğidir.

- ✓ Sınıftaki bütün unsurların uygun biçimde organizasyonudur.
- ✓ Sınıf yönetiminin temel amacı: Etkili - verimli öğrenme ortamı oluşturma ve sürdürmedir.
- ✓ Sınıf yönetiminin temelini iletişim oluşturur. Öğretmen iyi bir iletişimci ve insan uzmanı olmalı - insanı tanıyarak işe başlamalı.
- ✓ Öğrencilerin düzeylerine uygun görev ve sorumluluk aldığı bir sınıfta disiplin sorunları en aza iner. Sınıf yönetiminin en önemli ögesi öğretmendir.(yönetici - şef)
- ✓ Öğrencinin bireysel farklılıklarına hazırbulunuşluk düzeyine önem verilmelidir.
- ✓ Derslerde çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.
- ✓ Etkili bir yönetim için öğrenci yaş ve gelişim düzeyine uygun hareket edilmelidir.

Sınıf Yönetim Modelleri

Geleneksel Model: Öğretmen merkezli eğitim, öğrenci önceden belirlenmiş kurallara uyar. Ceza alabilir.

1)Tepkisel Model: Ödül ve ceza uygulanır. Etki - tepki olayına dayanır. İstenmeyen davranışa ceza verilir. İstenen davranışa ödül verilir. “Ne ekersen onu biçersin.” Konuşanı azarlarız, ödev yapana ödül veririz, sınıf yönetiminde zayıf öğretmenler daha sık başvurur.

2)Önlemsel Yaklaşım: İstenmeyen davranışların önlenmeye çalışılmasıdır. Önceden düzenleme yapılır. Ayrıntılı planlama yapılır. Konuşan öğrencileri ayırmak önlem bireyden çok gruba yöneliktir. Öğretmenin sık sık öykü anlatması gibi. İyi uygulanırsa tepkisele gerek kalmaz.

Gelişimsel Model: Öğrencilerin yaş gelişim özellikleri dikkate alınır. Öğrencinin fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal faktörlerini dikkate alarak davranılmasıdır. (empati kurmak)

Bütünsel Yaklaşım: Bireysel farklar dikkate alınır. Duruma göre farklı uygulamalara başvurulur. Yerine göre bütün yaklaşımlardan faydalanılır.

Sınıf Yönetiminin Özellikleri

Çok Boyutluluk: Aynı anda birçok etkinlik yapılan ortamdır.

Yakınlık (Eş Zamanlılık): Sınıfta aynı anda birçok sorun ortaya çıkabilir.

Açıklık: Her şey öğrencilerin önünde gerçekleşir.

Ortak Tarih: Öğrenciler birlikte birçok anı paylaşırlar. Arkadaş, dost olurlar.

Öngörülmezlik: Bazı durumlar tahmin edilmeyen zaman ve şekilde olabilir.

Etkili Öğretmen

- ✓ Kendini geliştiren - yansıtıcı
- ✓ Üst düzey sorumluluk bilinci
- ✓ Başarıyı çok yönlü gelişimle birlikte ele alan
- ✓ Olumlu sınıf iklimi oluşturan
- ✓ Çeşitli yöntem teknikler, araç gereçler kullanabilen

- ✓ Grup çalışmalarına önem veren
- ✓ Sınıftaki zamanının çoğunu etkinliklere ayıran
- ✓ Zamanı etkili kullanan
- ✓ Öğrenci için model olan
- ✓ Öğrenciyi karşılaştırmayan - rekabete sürüklemeyen
- ✓ Bireysel farklılıkları önemseyen
- ✓ Sınıfı bir aile ortamı gibi yöneten

Öğretmen Davranış Tipleri

Otokratik Öğretmen: Güce dayalı, katı disiplin, koşulsuz itaat. Karar verme gücünü öğrenciyle paylaşmaz. Fiziksel - psikolojik cezaya başvurur. Öğrenci başarıları kısa sürede yüksek sonra da düşük olur. Öğrenci özerk değil bağımlı olur.

Demokratik Öğretmen: Öğrenci merkezde, ilgi ihtiyaçları önemli, ödül ve teşvik vardır. Sorumluluk, işbirliği, özsaygı, güven, çok yönlü gelişim, özerk, dengeli

İlgisiz Sınıf Yöneticisi: Etkinliklerde belirsizliği, güçsüzlüğü, düzensizliği, başıboşluğu, yöneltme yetersizliği vardır. Öğretmen girişimci değildir. Eğitim yerine eğitimsizlik vardır.

İş Öğretmeni: İş ilgisi yüksek - öğrenci ilgisi düşüktür. Yapılan etkinlikler yerine getirilirse iyi öğretmendir.

Mahalle Kahvesi Öğretmeni: Öğrenci ilgisi yüksek - iş ilgisi düşüktür. Öğrenci iletişimi güçlüdür, ders yoktur.

Fakirleşmiş Öğretmen: İşe ve öğrenciye ilgisi düşüktür. Öğrenmeye etkisi yoktur.

Yavaşlamış Sarkaç: İşe ve öğrenciye ılımlı yaklaşır. Güvenini kaybetmiş denetimi güç bir sınıfla karşılaşmış öğretmenin durumu.

Sınıfın Yapısı

Fiziksel: Sınıfın büyüklüğü, ısı, ışık, renk, ses, yerleşim biçimi

Sosyal: Farklı çevrelerden gelmiş kuralları paylaşma - sınıf kültürü.

Psikolojik: Sınıfın duygusal havası resmi, demokratik, otoriter

- ✓ Etkili bir yönetim için empati kurmak, ben dili kullanma, öz saygı geliştirici bir dil kullanmak önemlidir.

Sınıf Kuralları Oluşturma

- ✓ Kurallar dersin başında birlikte oluşturulur.
- ✓ Olumlu-olumsuz davranışlar açıkça belirtilir.
- ✓ Kurallar neyin yapılmaması kadar neyin nasıl yapılması gerektiğini göstermelidir.
- ✓ Geçerliliğini yitiren kurallar yenilenmelidir.
- ✓ Öğretmen öncelikle kurallara kendi uymalıdır.
- ✓ Kurallar herkes için uygulanmalıdır.

Öğrenci Tipleri

Başarılı Öğrenci: Derse yöneliktir. Ödevlerini düzenli yapar. Okulu sever.

Sosyal Öğrenci: Dersten çok kişilere yönelirler. Sosyal ilişkilere daha fazla dönüktürler.

Bağımlı Öğrenci: Öğretmenden teşvik ve destek bekler. Ek çalışmaya ihtiyaç duyarlar. Akademik başarısı düşüktür.

Gölge Öğrenci: Arka planda sessiz, Ön plana çıkmazlar.

Yabancılaşmış Öğrenci: Devamsızlık yapar. Sorun çıkarır. Ders dışı etkinliklerle ilgilenir.

Disiplin Modelleri

Etkili Disiplin Modeli (Canter): Öğretmen otoritedir. Ceza vardır. Herkes kurallara uymak zorunda sorunun nedeni önemli değil.

Kounin Modeli: Sınıfta sorun olsa bile öğretmen dersle ilgilenecek.(dalga etkisi)

Davranış Değişikliği: Davranışçı yaklaşım ödül ver-sönmeyi bekle ceza önerilmez.

Etkili Öğretmenlik(Gordon): İletişim önemlidir. Öğretmen rehber olmalıdır. Öğrenciyi problem çözmeye katmalı, sorunun kaynağı incelenmeli- J.Dewey problem çözme basamakları kullanılır.

Sosyal Disiplin: İstenmeyen davranışlar, karşılanmayan ihtiyaçlardır. Sosyal ihtiyaçlar karşılanır.(Onay-sevgi-saygı)

Gerçeklik Terapisi(Glasser): Seçim senin kurallar açık ve net olmalıdır. Öğretmen kuralları öğrenciye (olumlu-olumsuz) anlatmalıdır.

İstenmeyen Davranışı Önleme

- ✓ Sorunun kaynağına inilmeli
- ✓ Görev sorumluluk verilmeli
- ✓ Zaman etkin kullanılmalı
- ✓ İlk başta gürültü varsa sessizce beklemeli
- ✓ Problem araştırılmalı
 - 1-Görmezden gelme (basit)
 - 2-Göz teması-ses tonu
 - 3- Sözlü uyarı
 - 4-Sınıf dışında görüşme
 - 5-Okul-aile-rehber öğretmen
 - 6-Okul disiplin kuralları
 - 7-Cezaya başvurmak
- ✓ Öğrenci yaptığı davranışın yanlış olduğunu bilmiyorsa uyarılmalı hemen ceza verilmemelidir.
- ✓ Sürekli dersin akışını bozan davranışlar görmezden gelinmez.

Renk: Sınıf açık renklerle (beyaz - şampanya) veya pastel renklerle boyanmalıdır.

Işık: Beyaz-soğuk olmalıdır

Isı: En fazla 20-21 °C olmalı en az 15-17 °C olmalı.

Zaman Yönetimi

- ✓ Sınıf yönetiminin en stratejik öğelerindendir. İyi bir planlama yapılmalı, zamanın çoğu öğretime ayrılmalı, akademik olmayan konulara az yer verilmelidir.
- ✓ Öğrenci merkezli yöntemler, çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmalı, etkin katılım sağlanmalıdır.
- ✓ Derse geç kalan öğrencilerle fazla zaman kaybedilmeden derse devam edilmelidir.
- ✓ Yönetim ve veli ziyaretleri ders dışında yapılmalıdır.
- ✓ Derste sürekli dışarı çıkmak isteyen öğrencilere fazla zaman ayrılmamalıdır.
- ✓ Yoklama süresi kısa tutulmalıdır.
- ✓ Araç-gereçler dersten önce temin edilmelidir.

- ✓ Öğretmen derste sohbet etmemelidir.
- ✓ Zil çaldığında son cümleyi söyleyen öğretmen zamanı iyi kullanandır.

Ders Planı Aşamaları

Dikkat Çekme: Derse araç gereçle girme, kullanma (video-kaset) ilginç bir soru sorma, ses tonu, algıda seçicilik, şekil, grafik

Hedeften Haberdar Etme: Hangi konuların işleneceği ve dersin sonunda ne öğreneceklerini söyleme(Gözden geçirme) kazanım- içerik ilişkisi kurma

Güdüleme: Konuların nerede ne işe yarayacağı, faydaları açıklama, yaşamda nerede kullanacağını söylemek.(beklenti)

Geçiş: Önceki bilgilerden örnekle derse başlama, araç gereçleri kullanma, etkinlik yapma

- ✓ Dikkat çekmek güdülenmeye yol açar.
- ✓ Güdülenmenin temel amacı ise etkili ve verimli öğrenmeyi sağlamaktır.

- ✓ **Sınıfta bir problemle karşılaşan ve çözmek isteyen öğretmen öncelikle ne yapmalı?** Probleme ilişkin bilgi ve bulguları toplaması
- ✓ **Öğretmen sınıf içi etkinlikleri düzenlerken neyi dikkate almalıdır?** Tüm sınıfın ilgi ve ihtiyaçları
- ✓ **Hangisi en etkili öğrenmeyi sağlar?** Yapma ve açıklama
- ✓ **Öğretime farklı etkinlikler kullanılmasının en önemli sebebi nedir?** Bireysel farklılıkları dikkate alma
- ✓ **Etkili bir öğretim için en uygun yol hangisidir?** Etkinlikleri öğrencilerle birlikte planlamalı ve uygulamalıdır.
- ✓ **Hangisi kurallarda dikkate alınmalı?** Kuralların öğrenciyle birlikte belirlenmesi
- ✓ **Öğretmenin bireysel farklılıkları belirlemesi için en etkili yol nedir?** Gözlem yapmak
- ✓ **Öğretmende bulunması gereken özelliklerden biri değildir?** Değerlendirme süresince öznel olma
- ✓ **Mesleki açıdan kendini gerçekleştirmiş öğretmen ne yapmaz?** Alıştığı yöntem ve tekniklere bağlı kalmaz
- ✓ **Öğretmen ne yaparsa yanlış olur?** Yargılayıcı ve suçlayıcı olmak
- ✓ **Sınıf içi sorunları azaltmada öğretmenin başvuracağı en iyi yol hangisidir?** Öğrencilere görev ve sorumluluk verme
- ✓ **Öğretmen bir konuyu öğretirken ilk denemelerinde başarı elde edememişse özelliklerle ne yapsın?** Farklı yöntem teknikler ve materyaller kullanarak süreci farklı şekilde tekrarlamak
- ✓ **Sınıf içinde düzeni bozan sürekli arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kuramayan öğrenciye nasıl yaklaşılmalı?** Olumsuz davranışların nedenlerini incelemek ve tutarlı davranmak

GELİŞİM PSİKOLOJİSİ

Ekoller

1)Yapısalcılık(Wundt): Zihin nedir, nasıl çalışır, zihin yapısı, içebakış yöntemi, davranışın nedeni

2)İşlevselcilik/Fonksiyonalizm(James, Dewey): Zihnin ne işe yaradığı veya işlevi, uyum sağlamak

3)Davranışçılık(John, Bandura, Watson): Gözlenebilir, ölçülebilir, deney ve gözlem

4)Psikoanalitik: bilinçdışı, insan doğası kötü, determinist, id-ego-superego

5)Nörobiyolojik:

6)Bilişsel: algı, bireysel farklılıklar, zihinsel süreçler

7)Gestalt: parça bütün

8)İnsancıl/Hümanizm(Maslow, Rogers): her insan iyidir, ihtiyaçlar hiyerarşisi, kendini gerçekleştirme, ideal-gerçek benlik

Gelişim psikolojisinin araştırma yöntemleri

1)Kesitsel yöntem

Farklı yaş-Aynı zaman(Tek sefer)

2)Boylamsal yöntem

Aynı yaş-Farklı zaman

3)Sırasal(Ardışık) yöntem

Farklı yaş- Farklı zaman

Temel Kavramlar

Değişim

Bir durumdan farklı duruma geçmek.

İleri doğru da olabilir geriye doğru da olabilir.

Bir alanda veya birden fazla alanda olabilir.

Olumlu veya olumsuz olabilir.

Gelişim

İleriye doğrudur.

Birbiriyle ilişkili birden fazla alandaki değişimdir.

Değişim gelişimi de kapsar.

Yaşam boyu devam eder.

Gelişim bir süreç, gelişme bir sonuç(ürün)dur.

Olgunlaşma ve öğrenme olmadan gelişme olmaz.

Büyüme

Boy, kilo hacminde nicel değişimdir. (Sayısal artış)

Olgunlaşma

Nitel değişimdir.

Organların kendinden beklenen işlevi yerine getirmesi.

Yapamadığını yapabilir duruma gelmek.

Olgunlaşmada öğrenmeden etkilenmez.

Çevre olgunlaşmayı değil hızını etkiler.

Hazırbulunuşluk

Gelişim özelliğini kazanmak için hazır halde olmak.

Hem biyolojik hem de yaşantı olarak hazır olmaktır.

Ön bilgi, beceri, davranışları bilmek, istekli olmak, büyüme, olgunlaşma

Öğrenme

Yaşantı ürünü olma

Kalıcı izli

Davranış değişikliği

Kritik dönem

Hamileliğin ilk 3 ayı

Doğum sonrası ilk 7 gün

0-2 yaş

İlgili davranış o zaman aralığında kazanılmadığında telafisi çok zordur.

Sabit zaman aralığı varsa kritik dönemdir yoksa çevre etkisidir.

Tarihsel zaman/Bölük etkisi(80 kuşağı)

Bireysel Farklılık

Aynı gelişim özelliğine sahip farklı bireylerin farklı zamanlarda ulaşmasıdır.

En yoğun olduğu zaman ilköğretime başlama yaşı ve ergenliğe giriş yaşıdır.

YAŞ=Olgunlaşma

Gelişimin İlkeleri

- Gelişim, kalıtımın ve çevrenin ortak etkisiyle oluşur.
- Gelişim baştan ayağa, içten dışa(iç organ-dış organ), genelden özele(kaba kas-ince kas) doğrudur.
- Gelişim yaşam boyu devam eder(sürekli) ve aşamalıdır.
NOT: Gelişim aşamalarında bir aşamadan diğerine geçiş süresi değişir fakat sıralama değişmez.
- Gelişim nöbetleşe devam eder. (Bir gelişim özelliği öne çıkarken diğerleri geri planda kalır)
- Gelişim bir bütündür. (Bir alan değiştiğinde diğerleri bundan otomatik olarak etkilenir)

Gelişim Görevleri(Havighurst)

1)İlk çocukluk(Oyun dönemi/2-6)

Cinsiyet farklarını öğrenmek, kaba kas becerileri, el-göz koordinasyonu,özerklik, girişimcilik, benmerkezcilik, cinsiyet farklılıklarını kavrar

2)Son çocukluk(Okul dönemi/6-12)

İnce kas becerileri, ,somut düşünce, cinsiyet rolleri öğrenir, kendi vicdan ve ahlaki değerler sistemi, kendine karşı olumlu tutum, kişisel bağımsızlığa ulaşma

3)Ergenlik(12-18)

Bedenin kabul etme ve kullanma, duygusal bağımsızlığa ulaşma, toplumsal sorumluluk almaya istekli ve görevlerini yerine getirebilme, kimlik kazanma, eş arayışı

4)Genç yetişkinlik

Eş seçme, aile kurma, işe girme, vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirebilme

Biyolojik gelişim

Döllenmeden ölüme kadar geçen sürede bedende meydana gelen her türlü değişim.

Bedensel gelişim ve psikomotor(devinimsel) gelişimi kapsar.

Büyüme hızı; doğum öncesi>bebeklik>ergenlik

NOT: Babinski refleksi: bebeğin ayağının altına dokunulduğunda parmaklarının açılması

Moro refleksi: Yüksek bir ses karşısında bebeğin vücudunu gerginleştirip sıkılaştırması

Tonik boyun refleksi: Sırt üstü yattığı zaman baş yana döner, kol bacak aynı tarafa uzanır

Cinsel olgunlaşmanın başlangıcı puberte olarak adlandırılır.

Ergenliğin birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin ortaya çıkışında bireysel farklılık var.

İkincil cinsiyet özellikleri(fiziksel) birincil cinsiyet özelliklerinden(üreme organları) önce ortaya çıkar.

Erinlik dönemi ergenliğe girmeden önceki bir yıllık dönemde ikincil cinsiyet özellikleri oluşur.

Küçük çocukların büyük yazılarla ilgilenmesi onların görme düzeyine ulaşamamasıdır.

Bilişsel(Zihinsel) gelişim

Jean Piaget Kuramı

Zihin Gelişimini Etkileyen Faktörler

- Olgunlaşma:** duygusal tepkilerin olgunlaşması, kalıtımla ilgili.
- Sosyal Etkileşim:** Çocuk etkinlikte toplumdaki diğer insanlardan öğrendiği ile hareket ederse
- Örgütlenme:** zihindeki düşünceleri ilişkilendirme, bütünleştirme. Zihnin dengeye ulaşma sürecidir.
- Yaşantı:** Çocuk etkinlikte kendi olanaklarıyla öznel olarak hareket ederse. Kritik dönem
- Dengeleme:** öğrenmeyi doğurur. Öğrenilen her bilgi dengesizliği oluşturur sonra dengeye ulaşır.

Temel kavramlar

1)Zeka: çevreye uyum sağlayabilme yeteneği

2)Şema: örgütlenmiş davranış ve düşünce kalıpları. At dört ayaklıdır. Doğuştan olan şema, refleks

3)Özümleme(Asimilasyon): Birey yeni bilgiyi kendisinde var olan şemalarla ilişkilendirir. 'Her gördüğün sakallıyı deden sanmak' Çocuğun zebra at demesi

4)Uyumsama(Akomodasyon): Yeni öğrendiği bilgi ile eski şemasındaki bilgiyi ayırt eder. Çocuğun zebra ile atı birbirinden ayırması

5)Dengeleme: Özümleme ve uyumsama süreçleri arasında etkileşim sonucu dengeyi yeniden kurma süreci

NOT: Özümleme, uyumsama ve örgütlenme zihnin değişmez işlevleridir. İnsanlar yaşam boyu sürekli kullanır.

Piaget'in Zihinsel Gelişim Dönemleri

1)Duyusal Motor Dönem(0-2 yaş)

Reflekslerden iradeli davranışlara geçiş

Benlik kavramı

Doğadan ayrışma: bebek anneden ayrıldığını vücudunun bağımsız olduğunu hisseder.

Taklit: davranışı model alır ve aynısını yapmaya çalışır.

Ertelenmiş taklit: Çevresinden gördüğü davranışı başka bir zaman taklit etmesidir. Bellek gelişiminin göstergesidir.

Ses bulaşması: başka bir bebeğin ağlama/gülme sesini duyunca kendisi de ağlamaya/gülme başlar

Nesne sürekliliği: bir nesne ortadan kaybolduğunda onun hala var olduğunu bilir ve arar. Hafıza gelişiminin göstergesidir.

Kişî sürekliliği: Kişî değişmesine rağmen aynı kişî olduğunu bilemez. Kişî değişmezliğini kazanmamıştır.

Nesne kimliği: Nesnenin değişmediğini anlamasıdır.

1.Döngüsel tepki: Bedenden bedene

2.Döngüsel tepki: Bedenden nesneye

3.Döngüsel tepki: Nesneden nesneye

Döngüsel tepkiler edimsel koşullanmayla alakalıdır. Daha çok psikomotor düzeyde olur.

2)İşlem öncesi(2-6 yaş)

Devresel tepkiler: sözel, bilişsel düzeydedir. İşlem öncesi döneme aittir.

Dil gelişimi hızlıdır.

Sihirli(Büyüsel) düşünme: gördükleri şeyleri hayal gücünde yaşadığını sanabilir.

Sembolik oyun: Ortamda bulunmayan nesneleri farklı bir nesne olarak hayal edip sembolleştirir. (Terliği tabanca olarak kullanma)

İşaretsel işlev: Gözünün önünde olmayan nesneyi temsil eden semboller geliştirir.

Animizm(Canlandırmacılık): Cansız varlıklara canlıymış gibi davranır. (Oyuncak bebeği uyutması)

Yapaycılık(Artikifalizm): Doğa olaylarının arkasında insani özellik bulur.

Benmerkezci düşünme(Egosantrizm): olayın merkezinde kendini görme., bencil olma, kendine odaklanma

Monolog konuşma: Oyun oynarken kendi kendine konuşması.

Toplu(Kolektif) monolog konuşma: Birkaç çocuğun oyun oynarken kendi kendine konuşması

Paralel oyun: Çocuklar bir arada oynuyormuş gibi gözükse de aslında hepsi bireysel oyununu oynar.

Kişi değişmezliği: Kişinin görünümü değişse bile o olduğunu anlar.

Odaklanma: Birden fazla işi aynı anda yapamaması veya tek bir yöne odaklanmasıdır.

Odaklanmanın sonuçları;

Tersine çevirememe: İşlem veya olayı tersinden düşünemezler.

Korunum kazanamama: Nesnenin dış görünümü değiştiğinde onun miktarının değişmediğini anlamaz.

Tek yönlü sınıflama ve sıralama: nesneleri tek bir özelliğine dayanarak sıralama veya grupta

Parça bütün ilişkisi kuramama:

Özelden özele akıl yürütme: 1.durum gerçekleşiyse 2.durum gerçekleşmiştir.

Ya da tam tersi

İlkel zaman algısı/dönüşümsel düşünememe: zamanlar arasında bağlantı kuramaz

Yanlı bağdaştırma(Senkretik düşünme): Aralarında ilişkisi olmayan durumları birbirine bağlama

3)Somut işlemler dönemi(6-12 yaş)

- Odaktan uzaklaşma: Birçok özelliği görür.
- Mantıksal düşünme
- Yaparak/yaşayarak öğrenme
- Benmerkezci eğilim azalır.
- Çok yönlü bakış açısı

4)Soyut işlemler dönemi(12-18 yaş)

- ❖ Soyut kavramlara ilişkin mantıksal ve hipotetik düşünce gelişir.
- ❖ Tümevarımsal düşünür. (Özelden genele akıl yürütme)
- ❖ Tümdengelsel düşünme yapabilir. (Genelden özele akıl yürütme)
- ❖ **Hipotetik/varsayımsal düşünme:** olmayan bir durumu varmış gibi düşünme hipotez geliştirir. Eğer...

❖ **Kombinasyonel/birleştirici düşünme:** var olan birden fazla seçeneği kullanarak sonuca ulaşır.

❖ **Analitik düşünme:** çözümleyici ve bilimsel düşünme

❖ **Göreceli düşünme:** bir durumun kişiden kişiye, durumdan duruma göre düşünmesi

❖ **Analojik düşünme:** bilinmeyen bir durumu bilinen bir duruma benzeterek açıklama

❖ **Dönüşümsel düşünme:** şimdiki zaman ile geçmiş zaman arasında ilişki kurması

❖ **Metabilişsel düşünme/üstbiliş:** Kişinin nasıl öğrendiğini farkına varması. Düşünme üzerine düşünme

❖ **Yakınsak düşünme:** Tek bir doğru cevabı üreten düşünme

❖ **Iraksak düşünme:** Aynı soruya pek çok farklı yanıt üreten düşünme

❖ **Egosantrik düşünme/Ergen benmerkezciliği:** Hayali seyirciler(herkes beni izliyor), Kişisel efsane(sadece benim başıma gelebilir), Omnipotent düşünce(her şeyi yapacak güç)

❖ Kendine has fikir, ahlak, değer, inanç ve ideoloji geliştirir.

❖ Toplumsal rol benimser.

Bazen söylediği ile yaptığı çelişir/uyuşmaz.

Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim sürecinde yol gösterici olması lazımdır.

Dilin önemli olduğunu söyler.

Kişisel farkındalık önemlidir.

Kültürün önemli olduğunu söyler.

1)Eylemsel Dönem(0-3 yaş)

Kinestetik zeka vardır.

Dış dünyayı hareket yeteneği ile algılar.

Yaparak yaşayarak öğrenir. Psikomotor öğrenmeler

2)İmgesel Dönem(3-6 yaş)

Hayaller ve mantık dışı süreçler ile dış dünya algılanır.

Görsel/uzamsal zeka hakimdir.

Duyu organlarıyla bir şeyler yaparlar.

İşlem öncesi dönemine karşılık gelir.

3)Sembolik dönem(6+ yaş)

Matematiksel ve mantıksal zeka hakimdir.

Çocuk sembolleri kullanarak iletişim kurabilir.

Bu dönem soyut işlemler dönemine karşılık gelir.

NOT: Bruner bilişsel gelişimi ömür boyu devam eden bir süreç olarak ele alırken

Piaget bilişsel gelişimin 18 yaşında tamamlandığını savunur.

Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı(Sosyal Oluşturmacılık)

Bilişsel gelişim dıştan içe doğrudur.

Kültür, sosyal çevre, dil önemlidir.

Çocuk işbirlikçi öğrenme yoluyla etkili olur.

Bilişsel gelişimde hem kalıtsal hem çevresel etkiler olur.

Yakınsak Gelişim Alanı/Gelişime açık alan

Yetişkin veya akran kılavuzluğu yapıldığında yapamadığı becerileri yapabilir hale gelmesidir.

Yapı iskelesi/destekleme

Başkalarının bireye yaptığı rehberlik, bireye gösterilen yol.

Çocuğa destek verilir-Verilen destek aşamalı olarak azalttırılır-Çocuk kendi yapar

Destek geçicidir.

Öğretim yöntem ve teknikleri kullanır.

İçselleştirme

Çocuğun yetişkin yardımı ile edindiği bilgiyi bir zaman sonra kendi başına yapabilmesi

İçsel konuşma

Çocuk bir problem durumu için içinden sessizce düşünmesidir.

Konuşmanın en tepe noktasıdır.

Piaget ve Vygotsky arasındaki farklar

Piaget	Vygotsky
Dilin önemi yoktur	Dil önemlidir.
Monolog tarzı konuşma yaparlar	İçsel konuşma vardır
Öğrenme bireysel bir süreçtir	Öğrenme işbirlikçidir
Eğitim çocuğun hazır olan bilişsel becerilerini belirginleştirir	Kültürel araçlar öğrenmeye yardımcı olur. Eğitim merkezdedir
Sosyal ilişki bilişi geliştirmez	Sosyal öğrenme bilişi geliştirir
İçsel konuşma-benmerkezci konuşma-sosyal dil	Sosyal-benmerkezci-içsel Kişilik Gelişimi

Karakter; sonradan kazanılan ve değişebilen özelliklerdir.

Mizaç; doğuştan getirdiğimiz özelliklerdir.

Sigmund FREUD-Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Topografik anlayış

Bilinç: düşünceler ve algılar var

Bilinç öncesi: bilinçte olmayan ama çabayla bilince getirilen istek, duygu, düşünce, anı...

Bilinç dışı: vahşet dürtüleri, utanç verici deneyimler, kabullenemez cinsel arzular...

Yapısal anlayış

ID: Haz, biyolojik dürtü, doğuştan gelir.

EGO: Gerçeklik, ara bulucu, 2 yaşında ortaya çıkar. Savunma mekanizmaları kullanır.

SUPEREGO: idealler, ahlak-vicdan-kurallılık, 5 yaşlarında ortaya çıkar.

Kaygı ve türleri

Nevrotik kaygı: ID'den kaynaklanır.

Ahlaki kaygı: SUPEREGO'dan kaynaklanır.

Gerçekçi kaygı: EGO'dan kaynaklanır.

Savunma mekanizmaları

Ego kaygıyla başa çıkabilmek için savunma mekanizmalarını kullanır.

Bilinçsiz davranışlardır.

1)Mantığa bürüne

Bahane bulma, kendi davranışını aklama, suçlu çevresel faktörler, akla yakın gerekçeler

Örnek: Sevgilisinden ayrılan bir erkeğin ben ondan hiç hoşlanmadım zaten demesi

Çarpıtmada ise: Kişi olayları kendi anlamak istediği şekilde yorumlar.

2)Karşıt tepki geliştirme

Gerçek hissettiğimiz duyguların tam aksini gösterme

Örnek: Cinsel arzuları çok yüksek olan birinin ahlak savunuculuğu yapması

3)Bastırma

Kaygı uyandıran düşünceleri farkında olmadan bilinçaltına iterek unutması

Örnek: Yaşlıların öleceğini unutması

4)Yansıtma

Kişinin kendisinde var olan duygu, düşünceyi karşı tarafa atıp abartılı olarak karşı tarafta görmesi

Örnek: Rüşvet alan bir devlet memurunun sürekli zengin insanlar için rüşvetle zengin oldu demesi

5)Özdeşim kurma

Kendi özelliklerini beğenmeyip başka biriymiş gibi davranma, kendini başkasının yerine koyma

Kendisi yükseköğrenim görmemiş, oğlu mühendis olmuş babanın benim oğlum mühendis demesi

6)Yüceltme

Toplumca kabul edilmeyen saldırgan ve cinsel eğilimler biçim değiştirerek toplumun kabul edeceği şeye dönüştürmesi

Örnek: Çocuk sahibi olmayan bir kadının çocuk esirgeme kurumunda çalışmaya başlaması

7)Yer-yön değiştirme

Bireyin öfkesini öfkelenmesine neden olan varlıktan değil de başka varlıktan çıkarmaya çalışması.

Örnek: Öğretmeni tarafından tokatlanan çocuk öğretmenin arabasını çizmesi

8)Telafi etme(Ödünleme)

Kendini zayıf gördüğü alandaki eksikliğini, kuvvetli olduğu başka bir alandaki başarısıyla örtmesi

Örnek: Özel hayatı sorunlu olan birisinin iş hayatında başarılı olması

9)İnkâr etme

Kaygı veren düşünce duygular hatırlanır ancak kabul edilmez.

Örnek: Ablası vefat eden bir çocuğun kapı her çaldığında ablasının geldiğini sanması

10)Gerileme/regresyon

Sorunlar karşısında çocukluk yaşantısının tutum ve davranışlarını benimser. Geçicidir

Örnek: Eşi kendisine küsen bir kadının eşine şirinlik olsun diye çocuk gibi konuşması

11)Dışsallaştırma/Kadercilik

12)Asetizm/Zahitlik/Çilecilik

Haz verici şeylerden uzak durmak

Örnek: Cinsel isteklerle başa çıkamayan birinin sürekli olarak ibadet etmesi

13)Bedenselleştirme

Birey yaşadığı olumsuz durumları vücudun farklı yerlerinden yakınlık ifade eder.

Örnek: İğneden korkan birinin iğne vurulduğu zamanlarda dişi ağrması

14)Diğerkamlık/Özgecilik/Alturizm

Bireyin başkalarına sürekli fedakarlık yapması, yardım etmesi.

Örnek: Kişinin sürekli yardımlaşma derneklerinde çalışması

15)Entelektüelleştirme

Bireyin durum, duygu, olay ve nesneleri akıl, bilim ve mantık yoluyla açıklamaya çalışması

16)Saplanma

Çocukluk yıllarında doyurulmamış ihtiyaçlar sonraki yıllarda doyurulmaya çalışılır. Kroniktir. **Örnek:** Babasını aşırı seven bir kız babasının tüm özelliklerini taşıyan bir erkek araması

17)Yapma-Bozma

Kişinin yaptığı bir davranıştan dolayı özür dilemesi veya tövbe etmesi

18)İlkel idealleştirme

Kendi çıkarlarına göre ya çok iyi ya çok kötü. Duygularını abartmak

Psikoseksüel Gelişim Kuramı

1)Oral dönem(0-1.5 yaş)

ID'ın haz bölgesi ağız ve çevresidir.

Anne sütü oral saplantının oluşup oluşmamasına neden olur.

Sigara, tırnak yeme, alkol, obezite, çekirdek, dedikodu

2)Anal dönem(1.5-3 yaş)

Çocuk anüsten doyum sağlar.

Tuvalet eğitiminin baskıcı ya da rahat olması saplantıya neden olur.

Çocukta öz denetimin temelleri atılır. Çocuk kendini ve çevresinin kontrol etmeyi ilk kez öğrenir. Titizlik, kuralcılık, inatçılık, saldırganlık, düzenlilik, cimrilik

3)Fallik dönem(3-6 yaş)

İD'ın haz bölgesi genital organlardır.

Kritik dönemdir.

Cinsiyet farklılıklarını anlar, cinsel kimliğin farkına varır.

Ödipal karmaşa yaşanır. Erkek çocuğun annesine özel ilgisi

Elektra kompleksi: Kız çocuğun babasına özel ilgisi

İğdişlik: cinsel organı kaybetme korkusu

4)Latent dönem(6-12 yaş)

Sessizlik dönemidir.

Cinsellik bastırılır. (bastırma savunma

mekanizması var) Cinsiyete göre gruplaşma

vardır

Sosyal ilişki geliştirme ve oyun oynama etkinlikleri vardır.

5)Genital dönem(12-18 yaş)

Cinsel dürtüler artar.

Karşı cinsle yakın ilişki olur. Topluma katkıda bulunur.

Eric ERİCSON-Psikososyal Kişilik Gelişim Kuramı

Toplumsal etmenlerin de önemli olduğunu söyler.

Epigenetik anlayışı savunur. Benlik gelişimi belirli zaman dilimlerinde biyolojik ve aşamalı oluşur.

Gelişim süreklidir.(yaşam boyu devam eder)

Kişi bazen önceki basamaklara geri dönebilir.

Erikson ve psikososyal kişilik gelişimi evreleri

1)Temel güvene karşı güvensizlik(0-1.5 yaş): Temel ihtiyaçların

karşılanması(sevgi, yeme, içme)

2)Özerkliğe karşı kuşku ve utanç(1.5-3 yaş): Kendi başına hareket etme, karar alma

3)Girişimciliğe karşı suçluluk(3-6 yaş): Merak, soru sorma, araştırma

4)Başarıya karşı aşağılık duygusu veya yetersizlik(6-12 yaş): Okul yaşantısı, akademik özellikler

5)Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası(12-18 yaş): Kimlik kazanma. Kritik dönemdir

6)Yakınlığa karşı yalnızlık veya yalıtılmışlık(18-30 yaş): Dostluk kazanma, anlaşılma, zaman geçirme

7)Üretkenliğe karşı durgunluk veya verimsizlik(30-60 yaş): aile sorumluluğu, üretim, vatandaşlık görevi

8)Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk(60+ yaş): Ego bütünlüğü yani kendi ile barışık olma

NOT: Özerklik; fiziksel hareket Girişimcilik; oyun davranışı

Freud	Erikson
Saplantı vardır	Saplantı yoktur, aşılması gereken kriz/bunalım vardır.
Biyolojik dürtüler ön plandadır	Sosyal çevre ön plandadır
Telafi yoktur.	Telafi vardır.
Beş gelişim dönemi vardır	Sekiz gelişim dönemi vardır
En kritik dönem fallik dönemdir	En kritik dönem kimliğe karşı rol karmaşasıdır.
Kişilik gelişimi ilk 6 yılda şekillenir	kişilik gelişimi yaşam boyu devam eder.

GS-K	Kendisi	Dışarıya Karşı
Güvenli	+	+
Güvensiz- Çelişkili	—	+
Kaçınan	—	—

Yetişkinlik

GS-KoKa	Kendisi	Dışarıya Karşı
Güvenli	+	+
Saplantılı	—	+
Korkulu	—	—
Kayıtsız	+	—

Marcia 'nın Kimlik Statüleri

	ARAYIŞ	KARAR	KARARI VEREN
BAŞARILI	VAR	VAR	KENDİSİ
İPOTEKLİ	YOK	VAR	BAŞKALARI
MORATORYUM	VAR	ERTELEME	—
DAĞINIK	YOK	HENÜZ YOK	—
GÖLGELİ	VAR	VAR	BAŞKALARI

- İpotekli kimlikte kişi kendisiyle ilgili kararları başkasının vermesini kabul etmiştir.
- Kargaşalı/Dağınık kimlikte hiçbir şeyi umursamaz ne arayışı var ne kendi kararı var. Fikri sürekli değişir.
- Ters kimlikte toplumsal beklentilerin veya ailesi tarafından kabul görmeyen, reddedilen kimlik
- Gölgeli kimlikte kişi rahatsızlık duyarak başkasının kararını uygular. İpoteklide rahatsızlık yok.

NOT: Üst kimlik alt kimliği belirlemek için arayışın olup olmamasına bakılır.

Arayış varsa üst.

Çatışma türleri

Yaklaşma-yaklaşma: iki olumlu arasında

Kaçınma-kaçınma: iki olumsuz arasında

Yaklaşma-kaçınma: bir olumlu bir olumsuz arasında

PIAGETİN Ahlak Gelişimi

Ahlak öncesi dönem(0-6 yaş)

Ahlak gelişimi yoktur.

Benmerkezcidir.

Kuralların farkında değildir.

Doğru ve yanlış ayırt eder.

Niyetler dikkate alınmaz

sonuca bakar.

Ahlaki gerçekçi dönem/heteronom (6-10 yaş)

Daha fazla zarara uğratan daha fazla ceza alır.

Kuralların değişmezliğine inanır.

Kurallarda dışa bağımlıdır.

Niyetler dikkate alınmaz.

Kurallara uyulmalı yoksa ceza

verilmelidir.

Ahlaki özerk dönem/otonom ahlak(10+ yaş)

Kuralların değişebilirliğini anlamıştır.

Niyetler dikkate alınır.

KOHLBERG"İN Ahlak Gelişimi

Kadınlar ve erkeklerin ahlaki seviyeleri farklıdır.

Ahlaki gelişim evreleri kesin ve evrenseldir.

Çoğu insan kanun-düzen evresinde takılır.

Davranışın nedenleri ahlaki seviyeyi belirler.

Evreler arasında aşamalık vardır.

1)Gelenek öncesi dönem

a)İtaat ve ceza evresi: Amaç ceza almak ya da almamak

b)Saf çıkarıcı evresi: Kar/zarar dengesi, menfaat önemli

2)Geleneksel dönem

a)İyi çocuk eğilimi: gruba uyum sağlamak, elalem ne der?

b)Kanun ve düzen: yasalara uygun davranmak, kesindir, değiştirilemez.

3)Gelenek ötesi dönem

a)Sosyal sözleşme: toplum menfaati, kurallar katı değil, değişebilir.

b)Evrensel ahlak: Temel yaşam hakkı, adalet, özgürlük, bireyin haklarına saygı.

Dil Gelişimi

Ses: Fonem; a-e

Hece: Morfem

Anlam: Semantik; kelimelere yüklenen anlam

Söz dizimi(Özne-Nesne-Yüklem): Sentaks

Dil Gelişim Dönemleri - AHTTİ

Ağlama/Babıldama Evresi(0-2 ay)	evrensel
Heceleme/Çağıldama Evresi(6-12)	Öğrenme ürünü
Tek Sözcük / Morgem (12-18 ay)	Kritik dönem. Mama alıcı dil değişir.
Telegrafik konuşma(12-24 ay)	İki sözcük var
İlk Gramer Evresi(24-60 ay)	İfade edici dil gelişir.

Yansıtıcı konuşma: karşındaki kişinin söylediklerinin bir kısmını tekrarlama, içerik yansıtma(empati)

Benmerkezci dil: Okul öncesi dönemde görülür. Sadece kendileri hakkında konuşur.

Gerçekleştirdikleri eylemleri sanki karşılarında birisi varmışçasına sesli anlatırlar. Çevresindeki insanlardan çeşitli sorular yöneltmesini ister.

Sosyalleşmiş konuşma: Çevresindeki kişilerle iletişim kurar.

Otistik konuşma: Morgem ve telegrafik konuşma

Pragmatik dil: Günlük yaşamda ihtiyaçlarını karşılamada kullandığı dildir.

Tekrarlama: Bir çocuğun çevresinde duyduğu konuşmaları sürekli aynı şekilde tekrar etmesidir.

Noam Chomsky-Psikolinguistik

Dil öğrenmenin temeli kalıttır. Dil gelişimi biyolojik temellere dayanır.

Bütün insanlar bütün dilleri konuşabilecek potansiyele sahiptir.

Dil gelişimi evrenseldir.

Karıştırılan Kavramlar

Vygotsky	
Gelişime açık alan	Başkalarının yardımıyla gerçekleşen öğrenmeler
Yapı iskelesi	Yetişkinlerin , öğrenme için adım adım yardım ettiği
Yakın gelişim alanı	Öğrenmek için çevresinden aldığı yardımlar. Öğretmen, Ailesi, arkadaş vb.

Erikson Psikososyal Kuramı	
Bağımsızlık (Özerklik)	Fiziksel Aktivite.Güç göstermek isteme Ben yaparım
Girişkenlik	Sürekli soru sorma. Bu nedir ? O ne ?

Özümleme	Yeni bir durum karşısında eski bilgilerini kullanır
Özelden Özele Akıl Y.	Daha önce konuyla ilgili bir yaşantıya sahiptir ve bu yaşantıdan dolayı bir çıkarımda bulunur akıl yürütür.
Odaklanma	Yetersizliktir. Olay ve nesnelerin aynı anda tek birine dikkat edilmesidir.

ÖĞRENME PSİKOLOJİSİ

Temel kavramlar

Öğrenme: Yaşantı ve tekrar sonucunda meydana gelen kalıcı izli davranış değişikliğidir.

Öğrenilmiş davranış istendik de olabilir, farkında olmadan da olabilir.

İçdürtü: Davranış tüm canlılarda görülür. Kedinin uyuması

İçgüdü: Sadece bir türün tüm bireylerinde gözlenir. Kedinin miyavlaması
Kalıtım, karmaşıktır.

NOT: İnsanlarda içgüdü değil içgüdüsel davranış vardır.

Homeostatik Denge: Biyolojik savunma mekanizmalarıdır. Kan şekeri dengesi, vücut ısısı değişimi.

Refleksler: Tepkisel: Belirgin bir uyarana karşı gösterilirler. Gürültüden irkilmek, buruna kaçan toz hapşırmaq, rüzgarda göz bebeklerinin hızla açılıp kapanması. İşlevsel: belirgin bir uyaran yoktur. Emme, yutma, tutma

Refleksler doğuştan gelir, engellenemezler.

Duyum: Organizmanın dışarıdan gelen herhangi bir uyararı fark etmesidir. Öğrenilmemiştir.
Nesnel. Dışarıdan gelen sesi fark etmek

Algı: Fark edilen uyaran yorumlanırsa algı olur. Öğrenilmemiştir. Özneldir. Sesin arabaya ait olduğunu söylemek

Duyusal Uyum(Adaptasyon): Sadece duyu organlarıyla gerçekleşiyor. Otomatiktir. Bireysel farklılık göstermez. Öğrenilmemiştir. Tepki giderek yok olur.

Havuza giren kişinin bir süre sonra üşümemesi, parfüm kullananın kendi parfüm kokusunu almaması

Duyarsızlaşma/Alışma: Psikolojik faktörlerle ilgilidir. Bilinçlidir. Bireysel farklılık gösterir. Öğrenilmiştir.

Sürekli yüksek not alan bir öğrencinin eskisi kadar sevinmemesi.

Duyarlılaşma: Organizma aşırı ya da sürekli uyaranlara hassas tepki vermesi. Trafik kazası geçirmiş birinin duyduğu her fren sesinde irkilmesi. Depremden sağ kurtulmuş birinin oturduğu masanın sallanmasına dahi tepki göstermesi.

Alışkanlık: belli bir davranışı çok fazla yaptıktan sonra artık hiç çaba harcamadan o davranışı yapabilir duruma gelme, otomatikleşme.

Türe özgü hazıroluş: Organizmanın bir davranışı sergileyebilmesi için sahip olması zorunlu olan biyolojik alt yapı. Zamandan bağımsızdır.

Papağanın konuşması, kangurunun hızlı koşması...

NOT: Olgunlaşma süreci çevre koşullarından bağımsızdır ancak olgunlaşmanın hızı çevre koşullarından etkilenir.

Genel uyarılmışlık hali: Organizmanın dışarıdan gelen uyarıcıları alabilme potansiyeli. Orta düzeyde olmalıdır.

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler		
Öğrenenle ilgili	Öğreten ve Yöntem	Öğrenme malzemesiyle ilgili
Olgunlaşma Türe özgü hazıroluş Genel uyarılmışlık hali Kaygı Dikkat Güdülenme Hazırbulunuşluk Yaş Zeka Transfer Ket vurma Öncelik/Sonralık etkisi	Konunun yapısı Zaman Öğrenci aktivitesi Geri bildirim Küçük adımlar ilkesi	1)Algısal ayırt edilebilirlik (Bir uyarıcı diğerlerinden daha belirgin) 2)Kavramsal gruplandırma (Tablo, kavram haritası konuya göre) 3)Anlamsal çağrışım (Birey önceki öğrenmesinden yararlanır) 4)Telaffuz edilebilirlik. (Dilsel gelişime uygun, kolay anlaşılır) 5)Çağrışımsal gruplandırma (Kişisel gruplandırma)

TRANSFER: Bilgi ve becerilerin birbirini etkilemesi durumu. Psikomotoru etkiler. Kolaylaştırmazorlaştırma

a)Olumlu Aktarma(Pozitif transfer): Eski öğrenilen bilginin yeni öğrenileni kolaylaştırması

Köyde yetişmiş bir gencin askere gittiğinde arazi eğitiminde zorlanmaması. Dört işlem bilen öğrencinin denklem problemlerini öğrenirken zorlanmaması

b)Olumsuz Aktarma(Negatif Transfer): Eski öğrenilen bilginin yeni öğrenilen zorlaştırması

Düzensiz ders çalışmaya alışmış bir öğrencinin programlı ders çalışmaya alışmada sıkıntı yaşaması

Uzun süre masa tenisi oynamış kişinin kort tenisi oynamayı öğrenirken zorlanması

KET VURMA: Zihinsel süreçte hatırlama aşamasında ortaya çıkan hata. Unutturma-Hatırlama

a)Geriye doğru ket vurma: (Eskinin unutulması)

İngilizceden sonra Fransızca öğrenmeye başlayan birisinin İngilizceyi unutmaya başlaması. Yeni kullanmaya başladığımız telefon numarasından dolayı eski telefon numaramızı unutmak
b)İleriye doğru ket vurma: (Yeninin unutulması)

Yeni yılın ilk günlerinde eski yılın tarihini atmak

İkinci kez evlenmiş bir kadının kocasına rahmetli kocasının ismiyle seslenmesi

***Öncelik etkisi:** İlk öğrenilen bilginin sonradan öğrenilenlere göre daha iyi hatırlanması. ***Sonralık etkisi:** Sonradan öğrenilen bilginin önceden öğrenilenlere göre daha iyi hatırlanması.

Konunun yapısına göre öğrenme

a)Parça halinde öğrenme: Öğrenilecek malzemenin uzun ve karmaşık olduğu.

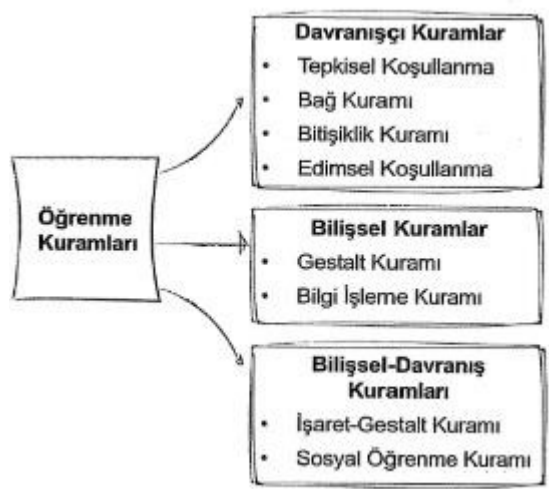
Dans öğrenen birinin dansı figürlere bölerek öğrenmesi.

Tarih çalışan bir öğrencinin bölüm bölüm çalışması

b)Bütün halinde öğrenme: Konu basit, kısa olduğunda.

Bir şarkıyı ezberlemek.

NOT: Bütün-Parça-Bütün çalışmasının daha verimli olduğu söylenir.

Klasik(Tepkisel) Koşullanma

Duygusal ve duyuşsal tepkileri içerir. Köpekten korkmayı öğrenmek

Öğrenilmiş davranışlar(şartlı refleksler) mantığına dayanır.

Organizma pasiftir.

Pekiştireç her zaman tepkiden önce gelir.

Temel kavramlar

Koşulsuz/Doğal uyarıcı: Öğrenilmemiştir. Bir türün tüm bireylerinde aynı tepki ortaya çıkarsa

Koşulsuz/Doğal tepki: Doğal uyarıcıya verilen tepki. Öğrenilmemiştir.

Nötr uyarıcı: Organizma için tepki oluşturmeyan uyarıcıdır.

Koşullu uyarıcı: Tepki oluşturan uyarıcıdır. Öğrenilmiştir.

Koşullu tepki: Koşullu uyarıcıya verilen tepkidir. Öğrenilmiştir.

Yanaklarımın kızarması; soğuktan dolayı ise koşulsuz tepki, utandığımdan dolayı ise koşullu tepki

Örnek: Okul(nötr uyarıcı)-Korku yok

Dayak(koşulsuz uyarıcı)-Korku(Koşulsuz tepki)

Okul+dayak-Korku

Okul(koşullu uyarıcı)-Korku(Koşullu tepki)

Bitişiklik/Yakınlık: Koşullu ve koşulsuz uyarıcıların birbirine yakın arayla vermesi.

Zil verdikten hemen sonra etin verilmesi.

Üç saatte bir ilaç alan bir hasta ilaç saati yaklaşınca sinirlenmeye başlar.

Her gün saat 8'de uyanan bir kişi bir gün alarm çalmasa bile saat 8'de uyanır.

Habercilik/Çağrışım: Uyarıcıların birbirleri hakkında bilgi verici olması

a)Olumlu habercilik/İleriye koşullanma: Bir şeyin ortama gireceğini veya başlayacağını haber verir

Açan çiçeklerin baharın geleceğine işaret etmesi. Çakan şimşegin yağmurun başlayacağına işaret etmesi

b)Olumsuz habercilik/Geriye koşullanma: Bir şeyin ortamdan çıkacağını/biteceğini haber verir.

Dersin sonunda çalan zil dersin bittiğini işaret eder.

Yaprakların sararmasının yaz ayının bittiğine işaret etmesi.

Garcia Etkisi(Olumsuz tat koşullanması): Yiyecek konusunda bitişikliğe gerek yok.

Tost(Nötr uyarıcı)

Zehirlenme(Koşulsuz uyarıcı)-Mide bulantısı(Koşulsuz tepki)

Tost+zehirlenme=Mide bulantısı

aradan 2 saat geçer Tost(koşullu uyarıcı)-Mide bulantısı(koşullu tepki)

Sönme: Pekiştireci(et) ortadan kaldırdığın zaman bir süre sonra koşullu uyarıcıya karşı tepki azalarak ortadan kaybolur. Alışma duyusal uyum veya duyarsızlaşma.

Kendiliğinden geri gelme: Sönme gerçekleştikten sonra pekiştirme yapılmadığı halde tepkinin geri gelmesi.

Genelleme: Benzer diğer uyarıcılara da aynı tepkiyi verme

Uyarıcı genellemesi: Uyarıcı çok, tepki aynı

Tepki genellemesi: Uyarıcı aynı, tepki çok

Ayırt etme: Uyarıcıları birbirinden farklı olduğunu fark etme

Pekiştirme: Koşulsuz uyarıcı: Birincil pekiştireç, Koşullu uyarıcı: İkincil pekiştireç

Gölgeleme: Aynı anda birden fazla uyarıcı arasında şiddeti yüksek olanın şiddeti az olanı gölgelemesi. Birinin diğerine baskın gelmesi.

Engelleme: İki uyarıcı art arda verilir. İlk uyarıcı verilen uyarıcıya engel olduğundan öncelik etkisi var

Öğrenilmiş Çaresizlik: Kişi ne kadar çaba harcarsa harcasın sonucunu kontrol edemeyeceğine, değiştiremeyeceğine kendisini inandırmasıdır.

Koşullanma Türleri

1)Birleşik koşullanma: Aynı anda birden fazla nötr uyarıcıya koşullanma

Parkta bisiklet sürerken düşüp ayağını yaralayan Ali'nin kazadan sonra hem parktan hem de bisikletten korkması.

Müzik dersinde öğretmenden aferin alan Ayşe'nin hem müzik dersini hem de müzik öğretmen-nin seviyor olması.

Kafede şarkı çalarken sevgilisinden ayrılan kızın çalan şarkıdan nefret etmesi.

2)Üst düzey ikincil koşullanma: Önce bir koşullanma oldu. Daha sonra koşullanan uyarıcıyla yeni nötr uyarıcı eşleşti. Ve ona karşı koşullanıldı.

Köpekten korkan bir kişinin köpeği gezdiren sahibini görünce de korkması

3)Duyusal ön koşullanma: İki nötr uyarıcı olay yaşanmadan önce zaten birbiriyle eşleşmişti. Daha sonra birine karşı koşullanıp diğerine de koşullanması

Ayşe ile Fatma yakın arkadaştır. Ali Fatma ile kavga etmiştir. Ali Ayşe'yi gördüğünde de sinir olmaktadır.

Koşullanma Prosedürleri

1)Geciktirilen koşullanma: Nötr uyarıcı verilir, nötr uyarıcı devam ederken bir süre sonra koşulsuz uyarıcı verilir.

2)Eş zamanlı koşullanma: Nötr uyarıcı ile koşulsuz uyarıcı aynı anda verilir.

3)İze koşullanma: Nötr uyarıcı verilir ve sonlandırılır. Bir süre sonra koşulsuz uyarıcı verilir.

4)Temporal koşullanma: Biyolojik saat. Alarm örneği

5)Ters koşullanma/Geriye doğru koşullanma: Önce koşullu uyarıcı verilir sonra nötr uyarıcı verilir. Koşullanma gerçekleşmez.

Koşullu tepkileri ortadan kaldırma yöntemleri

1)Sönmesini bekleme: Uzun süre pekiştirecin verilmemesi.

2)Karşıt koşullanma: Okula karşı olumsuz tutumu olan öğrencinin okulda eğlenceli faaliyetlerin olması ve okula karşı olumlu tutumu olması. Duygular değişir.

3)İtici uyarıcılara koşullanma: Nefret ederek bıraktırma. Sigara paketinin üstünde görseller olması. Tırnağa acı oje sürülmesi.

4)Sistematik duyarsızlaştırma: Uyarıcıyı kişiye ufak ufak alıştırma. Korkuların tedavisinde kullanılır.

Yükseklik korkusunu yavaş yavaş yenme.

5)Maruz bırakma: Korkuları yenmek için en yüksek seviyeden ve birden yenmek.

Edimsel/Operant Koşullanma(Skinner)

İlk defa tesadüfen yapılan davranışın hoşı giden uyarıcıya götürmesinden sonra davranışın bilinçli olarak yapılması, hoşı gitmeyen uyarıcıya maruz kalındığında ise davranışın yapılmama sürecidir.

Klasik Koşullanma Uyarıcı-tepki bağı Organizma pasiftir. Otomatik ve bilinçsiz tepki Basit davranışların öğrenmesi Duyuşsaldır.	Edimsel Koşullanma Tepki-uyarıcı bağı Organizma aktiftir. İradeli bilinçli tepki Karmaşık davranışların öğrenmesi Psikomotor öğrenmeler
--	---

Araç gerece pekiştireç, uygulamaya da pekiştirme denir.

Olumlu Pekiştirme: Organizmanın hoşuna giden uyarıcıyı ortama vermek.

Olumsuz Pekiştirme: Kişiyi rahatsız eden uyarıcıyı ortamdan çıkarmak

Örnek: İyileşmek isteyen bireyin ilaç alması, ağlayan bebeğe emzik vermek...

1.tür ceza: İstenmeyen uyarıcıyı ortama sokmak

Örnek: Eve geç gelen gence kızmak, ders çalışmayan öğrencinin sınıfta kalması...

2.tür ceza: Hoşa giden uyarıcıyı ortamdan çıkarmak.

Örnek: Ehliyete el koymak, askerin rütbesinin elinden alınması...

Pekiştirme Türleri

1)İçten pekiştirme: Bireyin kendisi tarafından pekiştirme yapılması

2)Dıştan pekiştirme: Bireyin başkası tarafından pekiştirme yapılması

3)Maddi pekiştirme: Parasal ödül, çikolata, telefon, ev, araba

4)Manevi pekiştirme: Baş okşama, söz, jest...

5)Simgesel pekiştirme: İstendik davranışı gösteren bireye biriktirilebilir pekiştireç verme. Jeton, sticker

6)Sembolik pekiştirme: İstendik davranış gösteren bireye biriktirilemeyen pekiştireç verme. Madalya, plaket.

7)Birincil pekiştirme: Hayatın devamını sağlayan pekiştirme; yeme, uyku. Koşulsuz uyarıcıya denk.

8)İkincil pekiştirme: Bireyin zevk, ihtiyaçları için yapılan pekiştirme. Koşullu uyarıcıya denktir.

NOT: Yaşamsal öneme sahip ihtiyaçlar; fizyolojik, güvenlik, sevgi, saygı

Pekiştirme Tarifeleri

1)Sürekli: Davranış her gösterildiğinde pekiştirme verilir. Bir süre sonra sönme gerçekleşebilir. Amaç davranışı kazanması, davranışın yerleşmesini sağlamak.

Örnek: Çocuk elini her yıkadığında ödüllendirme

2)Sabit oranlı(davranış): Davranış sayısı dikkate alınarak uygulanan tarifiedir. (HER) kaçınıcı davranışın pekişeceğini bilir.

Her beş doğru cevabın ardından yıldız almak

On parçanın birleşip bir oyuncacı ortaya çıkarması

3)Değişken oranlı: Davranış sayısı değişiklik gösterir. Ne zaman pekiştireç verileceği belli değil. Ortalama ibaresi değişkendir. En etkili tarifiedir. Şans ihtimal gibi uygulamalarda da kullanılır.

Örnek: Bazen üç bazen de beş doğru cevaptan sonra öğretmenin artı vermesi.

4)Sabit aralıklı(zaman): Davranış belli zaman aralıklarında pekiştirilir. Kişi ödüle ne zaman ulaşacağını bilir.

Örnek: Her pazartesi ödev kontrolü

5)Değişken aralıklı(zaman): Davranış farklı zamanlarda pekiştirilir. (BAZEN)

Örnek: Müfettiş denetimleri, derse farklı zamanlarda ara verme...

Cezaya alternatif yollar

1)Ara verme: İstenmeyen davranış sergileyen bireyin sınırlı bir süre yalnız bırakılıp yaptığı davranış hakkında düşünmesine fırsat vermektir.

2)Ortamı değiştirme: İstenmedik davranış ortaya çıkmadan önce kişinin ortamı değiştirilir. Örnek: Sınıfında gürültü olmasını istemeyen öğretmenin yaramaz öğrencileri ön sıralara oturtması

3)Bıktırma: İstenmedik davranışı kişi bıkcncaya kadar yaptırılır.

Örnek: Öğrencilerin yaramazlık yaptığını gören öğretmen öğrencilerin bir ders saati boyunca zıplamasını ister.

4)Görmezden gelme: İstenmedik davranış görmezden gelinir, istendik davranış pekiştirilir.

Örnek: Bağırarak annesinden su isteyen çocuğa annesinin su vermemesi.

Örnek: Düzenli ödev yapan bir öğrencinin ara sıra eksik ödev yapmasını cezalandırmamak

Edimsel koşullanmayla ilgili kavramlar

Premack ilkesi(Büyükanne kuralı): Şunu yaparsan bunu yapabilirsin, buna izin verebilirim.

Koşullu anlaşma: Şunu yaparsan bunu yaparım. Kişi kendisiyle anlaşma yapabiliyorsa da k.a olur.

Sönme patlaması: Davranış sönmeye yakın miktarında artış gösterir.

Uyarıcı genellemesi: Organizmanın farklı kişilere aynı davranış göstermesi. Tepki tek, uyarıcı çok

Örnek: Bayramda amcasının elini öptüğü için harçlık alan Yusuf'un bundan sonra bayramda ziyarete gelen tüm akrabalarının elini öpmesi

Tepki genellemesi: Organizmanın aynı ya da farklı kişilere farklı davranması. Tepki çok

Öğrenmenin genellemesi: 1.yaptığının işe yaradığını gören kişi benzer olaylarda da aynı tepkiyi gösterir.

Ayırt etme: Birçok uyarıcı arasındaki farkı keşfedip davranışları buna göre sergilemek

Örnek: Köpeklerden korkan bir çocuğun zamanla sadece başıboş köpeklerden korkması

Crespi etkisi: Pekiştireç miktarı arttıkça davranışın artması

Davranışta kontrast: Bir ortamda davranış azalırken diğer ortamda artış gösterir.

Davranışın topografyasının değişmesi: Ödüle ulaşamayan kişi, ödüle ulaşmak için farklı davranışlar sergiler.

Etkinin yayılması: Bir davranışı pekiştirirken farkına varmadan bu davranışın öncesinde veya sonrasında ortaya çıkan davranışları da pekiştirmek.

Kişi önce ellerini yıkadı(havluyu yere attı) daha sonra dişlerini fırçaladı. Pekiştirilen davranış(diş fırçaladığı için ödül) Öncesindeki davranışı da pekiştirilmiş oldu.

Karşıt pekiştirme: İstenmeyen bir davranışın farkına varmadan pekiştirmek ve bu davranışta artışı sağlamaktır. Çocuk oyuncasını alamayınca ağlar, anne çocuğu sussun diye oyuncak alır, çocuk ağlayınca istediğini alacağını öğrenir. Anne için olumsuz pekiştirme yaptı kendisi için.

Kademeli/Biçimleme/Zincirleme yaklaşma: Organizmanın daha önce hiç yapmadığı davranışı adım adım pekiştirerek inşa etme.

Kendini Gerçekleştiren Kehanet/Rosenthal etkisi: Bireyin herhangi bir konuda düşünmüş olduğu olumlu ya da olumsuz beklentisinin gerçekleşmesidir.

Bir insana 40 gün deli dersin deli olur. Sakınan göze çöp batar.

Batıl davranış: Tesadüfen art arda gelen iki durum arasında bağlantı kurup bu doğrultuda hareket etme. *batıl inanç klasik koşullamada vardır*

Kaçma: İstenmeyen ortamdan uzaklaşma. Klasik koşullanmayla alakalıdır.

Örnek: Elini sıcak sobaya dokunduran birinin elini çekmesi

Kaçınma: Maruz kalmamak için önlem alma. Edimsel koşullanmayla alakalıdır. Örnek: Elini sobada yakan çocuğun artık sobaya yaklaşırken dikkatli davranması

Psikolojik tepkisellik: Özgürlüğünün kısıtlanmasının dirence neden olması.

Programlı öğretim: Küçük adımlar, Etkili yaklaşım, Başarı, Anında düzeltme, Bireysel hız(KEBAB)

Kavrama yoluyla öğrenme

Bir problemi inceleyerek gözden geçirerek ve bağlantı kurarak çözme. Tek seferde. Çözüm ani ve hızlı

İçgörüsel öğrenme

Deneme yanılma yaptıktan sonra zihinsel bağlantıyla çözme

Gizil öğrenme

Öğrendiğimizi ancak ihtiyacımız olduğunda anlarız. Farkında olmadan gerçekleşir.

Amaçlı Davranışçılık/İşaret öğrenme(Tolman)

Kateksis öğrenme: İhtiyaçlarımızın kültür ile ilişkilendirilmesi. İşaret öğrenmeyle alakalıdır.

Eş değer inançlar: İkincil ihtiyaçların birincil ihtiyaçlarla yer değiştirmesi

Alan beklentileri=klasik koşullanma

En az çaba ilkesi: Bireyin amacına ulaşmada en kestirme yolu seçmesidir.

Alan biliş yolları: Bir yaşantısında çözdüğü yolu benzeri yollarla benzer problemini de çözmesi

Dürtü ayrımları: Belli dürtülerin belli davranışları ortaya çıkarması. Farenin acıktığında sağa, susadığında sola gitmesi.

Bilişsel senaryo: Hangi durumlarda nasıl davranacağımıza ilişkin öğrenmeler

Bağlaşımcılık/Deneme-Yanıлма(Thorndike)

Organizma bir problemle karşılaştığında problemi düşünüp zihninden çözüm aramaz.

Deneme yanılma yoluyla çözüm üretir.(Psikomotor davranışlar)

Küçük Adımlar İlkesi: Öğrenme birdenbire değil yavaş yavaş ve adım adım gerçekleşir.

Thorndike Yasaları

1)Hazırbulunuşluk: Kişi davranışı yapmaya hazırsa mutludur değilse öfkeli. Dikkat, güdülenme, sağlık durumu, yorgunluk...

2)Etki: Davranış ortaya çıkardığı olumlu sonuçtan etkilenir. Ödül(pekiştirmeyi) savunur cezayı savunmaz.

3)Tekrar: Geri bildirim(dönüt) ile yapılan tekrarlar önemlidir.

Ara kanunlar

1)Dikkat çeken uyarıcı/Ögelerin gücü: Uyarandan kaynaklanan algıda seçicilik

2)Öğrenci özellikleri: Kalıtım, ilgi, istek. Tepki organizmanın kendi koşulları tarafından belirlenir.

3)Tepki Analojisi(Transferde benzer öğeler): En son en sık tekrar

4)Tepki çeşitliliği(Çoklu tepkiler): Kendisini sonuca ve çözüme ulaştıran tepkiyi buluncaya kadar ortaya koyduğu tüm etkinliklerdir.

5)Çağrışımsal geçiş: Klasik koşullanma, reklam soruları

6)Etki yayılması: Ödül etkisi doğru davranışa olduğu kadar yanlış davranışa da yayılır.

7)Ait olma: Habercilik. Birbiriyle ilişkili olan kavramlardan birinin diğerini çağrıştırması

8)Çağrışımsal zıtlık: İleriye doğru öğrenmeler daha kolay. Piagetteki tersine çevirme

Bitişiklik Kuramı(Watsons ve Guthrie)

Öğrenme yalnızca uyarıcı ve tepkinin bitişikliğine dikkat çeker.

Güdülenme ve pekiştirmeye gerek yoktur.

Guthrie: Tek deneme etkisine inanır.

En son yapılan davranışın öğrenildiğini düşünürler. (En son ilkesi)

Watsons'a göre öğrenmede tekrar ve çevre önemlidir. (En sık ilkesi)

NOT: Anlamsal ve anısal bellek ifade edilebilir fakat işlemsel bellek ifade edilemez

Etkili kodlama için kullanılan 4 temel yöntem

1)**Etkinlik**: Aktif katılım, soru çözme, yazma, dinleme

2)**Örgütleme**: Kavram haritası

3)**Ekleme**: Uzun süreli bellekte var olan bilginin üstüne ekleme

4)**Bellek destekleyici ipuçları**: Tamamen yeni bilgi

a)**Yerleşim/Loci yöntemi**: Yeni öğreneceğim bilgiyi bilindik mekanlarla eşleştirmeli.

Örnek: Mutfak: oral, Tuvalet: anal, Yatak odası: fallik

b)**Bağ/Zincirleme yöntemi**: Öğrenmek istediğin bilgiyle ilgili hikaye oluşturma

c)**Askı sözcük/Kanca-çengel yöntemi**: Sırasıyla hatırlanması gereken bilgileri rakamla ses benzerliği olanla eşleştir. Bir tilki, iki kirli, üç güçlü

d)**İlk harf yöntemi**: Akrostiş(cümle yöntemi), Akronim(kelime yöntemi)

e)**Anahtar sözcük**: Özellikle yabancı kelimelerin öğrenilmesi gereken sözcüğün söyleyişine uygun sözcükler bulunur, cümle içinde kullanılır.

f)**Ritim-kafiye**: Bilgi ritimsel-kafiye olarak öğrenilir.

Sosyal/Dolaylı/Gözlem yoluyla/Taklit ederek öğrenme(Bandura)

Bireyler sadece kendi deneyim ve yaşantılarından değil başkalarını gözlemleyerek de öğrenir.

Sosyal öğrenme hem duyuşsal hem psikomotor hem de zihinsel davranışlar kazandırabilir.

Kalıtsal benzerlikler sonucu ortaya çıkan davranış değişiklikleri sosyal öğrenme kabul edilemez.

Sosyal karşılaştırma: Kendini değerlendirirken başkasına bakarak karşılaştırma

Dolaylı ceza: Modelin cezalandırılması gözlemcinin de o davranışı yapma sıklığını azaltır. Bunun sonucunda tepki engelleyici görülür.

Dolaylı pekiştirme: Modelin almış olduğu dışsal pekiştireci görünce aynı pekiştirece ulaşmak için modelin davranışlarının aynısını sergilemesidir. Bunun sonucunda tepki destekleyici görülür.

Dolaylı duygu: Başkalarını gözlemleyerek de duygular kazanılabilir. Korku gibi. Bunun sonucunda tepki yoğunlaştırıcı görülür.

Dolaylı güdülenme: Modelin yapmış olduğu davranışa bakan kişi o davranışı sergileyebileceğine olan inancının artmasıdır. İçsel pekiştirme söz konusudur. Bunun sonucunda tepki kolaylaştırıcı görülür.

Sosyal öğrenme süreci

Dikkat(ilgi,ihtiyaç) -> Akılda tutma -> Uygulama(davranışa dönüştürme -> Güdüleme(pekiştirme)

Gizil örtük öğrenme: Farkına varmadan öğrenme

Bilişsel harita/Yer öğrenme: Fiziksel çevre yoluyla bilinçte oluşturulan haritadır.

Karşılıklı belirleyicilik: Birey-Çevre(Toplum)-Davranış üçünün etkileşimidir.

Sosyal Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler

Modelin Özellikleri	Davranışın	Gözlemcinin
⚡Benzerlik(yaş, cinsiyet) ⚡Statü(unvan, mevki) ⚡Saygınlık(saygı duyulan kişi) ⚡Uсталık(Bilirkişi)	⚡Açık, anlaşılır ⚡Basit olma ⚡Sık tekrar ⚡İşlevsel	⚡Öz yargılama kapasitesi ⚡Öz düzenleme kapasitesi ⚡Dolaylı öğrenme kapasitesi ⚡Sembolleştirme k. (kodlama) ⚡Öngörü k. (geçmişe bakarak geleceğe plan yapmak

Üretici düşünme:

A tipi düşünme: Yaratıcı düşünme

B tipi düşünme: Ezbere dayalı düşünme

Karıştırılan Kavramlar

Uyarıcı Genellemesi(klasik) : Benzer uyarıcılara aynı tepki

Tepki Genellemesi (edimsel) : Aynı uyarıcılara farklı tepki

Gölgeleme : İki uyarıcı aynı anda verilirse koşullama gerçekleşmez

Engelleme : İki uyarıcı yanlış sırayla verilirse koşullama gerçekleşmez

Genelleme : Benzer uyarıcılara benzer tepkilerin verilmesi.

Garcia etkisi : Birbirini çağrıştıran / anımsatan uyarıcılara benzer tepki verilmesi

Örnek

Havlayan sokak köpeğinden korkan Ahmet başka bir köpek görünce de korkar(

Genelleme)

Köpek maması gören Ahmet'in korkması (Garcia)

Koşullu Anlaşma	Premarck İlkesi
Zaman : Kısa ya da uzun Ödül : İstendik her şey Ödülü veren : başkası ya da kendisi	Zaman : Kısa Ödül :Etkinlik pekiştireci Ödülü veren : Başkası (her zaman)
Örnek	
Koşullu Anlaşma	Zaman :Sınıfını Geçersen seneye seni tatile gönderirim Ödül :Ödevini yap 50 TL veririm Ödülü veren :Sınavı geçersen hafta sonu sinemaya giderim .
Premarck İlkesi	Zaman : Şimdi ödevini yap sonra oynamaya çıkabilirsin Ödül :Odanı temizle, sonra pc de oyun oynayabilirsin Ödülü veren : Sınavına çalış oyun oynamana izin veririm .

Karşıt Koşullanma

Duygular değişir. Korku, kaygı, fobi gibi istenmeyen davranışların kaldırılmasında kullanılır.

Okulu sevmeyen öğrenciye kantine müzik koyarak okulu sevdirme.

Zıt Tepki

Alışkanlık değiştirme veya yok etme.İstenmeyen davranışla sevilen bir davranış

eşleştirilir.

Süt içmeyi sevmeyen çocuğa içine çilek atarak verme.